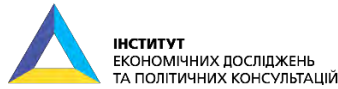

Нове щомісячне опитування підприємств

Випуск 18. (10.2023)
Український бізнес під час війни

Виконавець проекту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Фінансова підтримка:

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу

Міжнародний фонд «Відродження»

Atlas Network

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проекту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Публікацію підготовлено в рамках проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Її зміст є виключно відповідальністю ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу, МФ «Відродження» чи ATLAS Network.

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»,

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.uawww.ier.com.ua[Facebook ІЕД](#)[Facebook За чесну та прозору митницю](#)[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ «УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Шановні пані та панове, представляємо Вашій увазі **вісімнадцятий випуск** щомісячного опитування керівників підприємств «Український бізнес під час війни».

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводить щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування підприємств складається з двох частин – регулярної та спеціальної.

Регулярно респонденти дають відповіді на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників. Мова йде про динаміку випуску (виробництво), реалізації (продажі), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на пів року також у фокусі нашої уваги. У цій частині опитування використано методологію кон'юнктурних опитувань, гармонізовану відповідно до вимог Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys (BCS). Там, де можливо, ми будемо порівнювати дані з даними щоквартального опитування підприємств «Ділова думка», які проводяться з 1998 року.

Спеціальна частина щомісячного опитування підприємств присвячена впливу війни на виробничу діяльність підприємств та експорт, оцінкам державної політики з підтримки бізнесу. У випуску використано галузевий вимір в аналізі даних.

Щомісячне опитування керівників підприємств відбувається в рамках зміни дії проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Щомісячні тенденції буде презентовано в таких звітах, як цей. Щоквартальні тенденції будуть оприлюднюватися й надалі у звітах «Ділова думка: промисловість», які випускає ІЕД із липня 2002 року.

Ми вдячні аналітичній системі YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>) за можливість використання даних для формування панельної вибірки.

Зміст

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ	5
СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ	7
ПОКАЗНИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ НА ПІВ РОКУ	10
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ	10
ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ.....	10
ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ.....	11
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ.....	12
НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ	12
Дворічні очікування	12
Піврічні очікування	13
Тримісячні очікування	14
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ.....	15
АГРЕГОВАНИЙ ПОКАЗНИК ПЕРСПЕКТИВ ПРОМИСЛОВОСТІ	15
ВИРОБНИЦТВО	15
Зміни щодо попереднього місяця.....	15
Очікування щодо змін виробництва	16
ПРОДАЖІ.....	16
Зміни щодо попереднього місяця.....	16
Очікувані зміни продажів.....	17
ЕКСПОРТ.....	17
Зміни щодо попереднього місяця.....	17
Очікувані зміни експорту.....	17
ЗАПАСИ СИРОВИНИ	18
Зміни щодо попереднього місяця.....	18
Очікувані зміни запасів сировини	18
ЗАПАСИ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	19
Зміни щодо попереднього місяця.....	19
Очікувані запаси готової продукції.....	19
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ.....	20
Зміни щодо попереднього місяця.....	20
Очікувані зміни нових замовлень	20
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ.....	21
Забезпеченість замовленнями наперед.....	21

ЦІНИ НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ	22
Зміни щодо попереднього місяця.....	22
Очікувані зміни цін на сировину та матеріали	23
ЦІНИ НА ГОТОВУ ПРОДУКЦІЮ (ВІДПУСКНІ ЦІНИ).....	23
Зміни щодо попереднього місяця.....	23
Очікувані зміни цін на готову продукцію.....	24
ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ.....	24
Зміни щодо попереднього місяця.....	24
Очікувані зміни дебіторської заборгованості.....	25
КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ.....	25
Зміни щодо попереднього місяця.....	25
Очікувані зміни кредиторської заборгованості.....	26
ПОДАТКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ	26
Зміни щодо попереднього місяця.....	26
Очікувані зміни податкової заборгованості	27
КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ	27
Зміни щодо попереднього місяця.....	27
Очікувані зміни кількості працівників	28
ПРАЦІВНИКИ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСКАХ	28
Зміни щодо попереднього місяця.....	28
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	29
КВАЛІФІКОВАНІ ТА НЕКВАЛІФІКОВАНІ ПРАЦІВНИКИ	29
Кваліфіковані працівники.....	30
Некваліфіковані працівники	30
СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ	31
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА.....	31
Проблеми ведення бізнесу під час війни	31
Перешкоди для зростання виробництва	33
Вплив війни на завантаження виробничих потужностей/обсяги виробництва.....	35
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	37
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА.....	39
Оцінка державної політики з підтримки бізнесу	39
МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ.....	41
ВИБІРКА.....	41
Додаток 1. Вибрані результати опитування в цифрах	42

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ

Кого ми опитуємо? У цьому опитуванні використано панельну вибірку, тобто ми опитуємо одні й ті ж суб'єкти підприємницької діяльності. Побудова такої вибірки вимагає часу. Під час вісімнадцятої хвили опитування отримано відповіді від 534-х респондентів.

Рис. 1. Кількість опитаних підприємств

Серед опитаних переважно промислові підприємства (94%), розташовані в 21-му із 27-ми регіонів України, зокрема у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та в місті Києві. Серед опитаних представлено підприємства всіх розмірів за кількістю працівників.

Рис. 2. Кількість опитаних підприємств за розмірами

	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23
Мікро	50	64	55	49	53	58	67	59	64	57	61	60	57	61	58	62
Малі	128	142	138	133	138	156	161	158	189	180	171	155	160	167	173	171
Середні	169	183	191	172	203	214	212	190	208	214	212	190	214	192	182	184
Великі	102	129	137	114	113	123	133	117	119	109	119	108	118	119	121	117

Як ми збираємо дані? Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані до онлайн-форми.

Як обраховуються наші показники? Усі показники обраховуються за єдиною методологією. Для показників економічних тенденцій та очікувань ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0 — якщо він не змінився і -1 — якщо зменшився. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів звітували про його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, у яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, у яких виробництво скоротилось. Кожний індекс більший за +0,05 або менший за -0,05 є статистично значущим і відрізняється від нуля з імовірністю помилки 5%.

Як «читати» наші показники? Наші показники називаються «індексами», що є синонімом термінів «балансовий індекс», «балансовий показник». Усі індекси є різницею між частками респондентів, що звітували про зменшення, та тими, що звітували про збільшення показника. Чим більше значення індексу, тим більші темпи зростання показника, чим менше значення індексу, тим більші темпи падіння показника. Для більшості показників більше значення індексу означає позитивну тенденцію, винятком є показники заборгованостей, кількості працівників у вимушених відпустках та труднощі з пошуком персоналу. Тут усе навпаки: чим більше індекс, тим більші темпи зростання заборгованостей, збільшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це погано), а чим менше індекс, тим більші темпи скорочення заборгованостей, зменшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це добре).

Коли проводилось опитування Польовий етап вісімнадцятої хвилі тривав із 16 жовтня до 31 жовтня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в жовтні 2023 року з вереснем 2023 року, оцінювали стан того чи іншого показника на момент проведення опитування (жовтень 2023 року) та давали прогнози на наступні два – три чи шість місяців, залежно від питання. В окремих питаннях, де це було зазначено, результати роботи порівнювали з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні три місяці роботи.

СТИСЛО ПРО ГОЛОВНЕ

Темпи відновлення сповільнюються. Хоча оптимізм бізнесу щодо тримісячної та шестимісячної перспективи досить високий, проте останніми місяцями він перестав зростати. «Небезпечно працювати» залишається серед топ3 перешкод ведення бізнесу. Невизначеність у шестимісячній та дворічній перспективі залишається високою, невизначеність у тримісячній перспективі зростає. Темпи відновлення ділової активності порівняно з минулим роком залишаються високими, хоча тенденція до сповільнення продовжується. Тенденція до скорочення темпів зростання виробництва в порівнянні з попереднім місяцем продовжилася. У той же час, частка підприємств, що працюють майже на повну та на повну потужність, зросла після трьох місяців зниження, а показники з експорту покращились порівняно з попереднім місяцем.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

- У жовтні 2023 року порівняно з вереснем ІНДЕКС ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ зріс, із -0,05 до -0,02.
- Очікування підприємств щодо змін фінансово-економічної ситуації в піврічній перспективі погіршились, зменшившись із 0,39 до 0,33.
- Значення ІНДЕКСУ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА залишається без суттєвих змін уже чотири місяці поспіль та в жовтні становить -0,09 (було -0,08 у вересні).
- Очікування щодо змін загальноекономічного середовища через пів року погіршились, ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ становить 0,33 (три місяці поспіль був 0,38).
- Дворічні очікування щодо перспектив розширення ділової активності залишаються без змін. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ в перспективі двох років два місяці поспіль становить 0,20.
- Рівень невизначеності у дворічній перспективі залишається високим та без суттєвих змін, тоді як для короткострокової перспективи дещо збільшився для деяких показників (зокрема для виробництва та продажів), а показники в піврічній перспективі істотно не змінилися.

ВИРОБНИЦТВО

- У жовтні 2023 року ІНДЕКС ЗМІН У ВИРОБНИЦТВІ зменшився із 0,21 до 0,18. Це відбулось за рахунок збільшення частки тих, хто скорочував обсяги виробництва за рахунок тих, хто їх нарощував.
- Очікування підприємств на наступні три місяці погіршуються. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА зменшується два місяці поспіль та становить 0,36 (було 0,41).
- Значення агрегованого показника перспектив промисловості зменшилось із 0,12 у вересні до 0,09 у жовтні за рахунок погіршення значення однієї з трьох складових показника.

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

- Темпи зростання продажів та збільшення кількості нових замовлень скоротились. Зменшилось і значення ІНДЕКСУ ЗМІН РЕАЛІЗАЦІЇ (із 0,19 у вересні до 0,15), і значення ІНДЕКСУ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ (із 0,15 у вересні до 0,12 в жовтні).
- Очікування підприємств щодо попиту на наступні три місяці погіршуються вже два місяці поспіль. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПРОДАЖІВ зменшилось із 0,40 до 0,36, а значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ зменшилось із 0,39 до 0,36.

ЦІНИ

- ІНДЕКС ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ в жовтні зменшився з 0,44 до 0,36 за рахунок переходу частки тих, для кого ціни збільшились, до тих, хто не відчув змін. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ збільшився з 0,16 до 0,19, що сталось через збільшення частки тих, хто очікує на зростання цін.

- Індекс змін цін на готову продукцію також зменшився з 0,38 до 0,27 через суттєве збільшення частки тих, хто не відчув змін порівняно з попереднім місяцем. Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію зменшився з 0,18 до 0,13, за рахунок незначного збільшення частки тих, хто очікує зменшення ціни.

ЗАБОРГОВАНІСТІ

- У жовтні порівняно з вереснем зменшились показники дебіторської заборгованості, тоді як показники кредиторської та податкової заборгованостей істотно не змінились. Значення дебіторської заборгованості зменшилось із -0,18 до -0,24, а показник податкової заборгованості становить -0,32 (два місяці поспіль значення було -0,31). Показник кредиторської заборгованості становить -0,26 (був -0,25).
- У тримісячній перспективі очікується незначне зменшення показників дебіторської та податкової заборгованостей, тоді як показники очікувань кредиторської заборгованості залишаються без суттєвих змін. Індекс очікуваних змін дебіторської заборгованості зменшився з -0,31 до -0,33, а Індекс очікуваних змін податкової заборгованості зменшився з -0,32 до -0,34. Показник очікувань для кредиторської заборгованості суттєво не змінився та становить -0,34 (був -0,35).

ЗАЙНЯТІСТЬ

- Темпи скорочення зайнятості на підприємствах істотно не змінились. Індекс змін зайнятості змінився незначним чином, зменшившись із -0,04 до -0,06.
- На наступні три місяці керівники підприємств не очікують змін, Індекс очікуваних змін зайнятості два місяці поспіль дорівнює нулю.
- Темпи скорочення кількості працівників у вимушених відпустках також залишаються без суттєвих змін. Індекс незначним чином збільшився, із -0,22 до -0,20. Водночас, у перспективі трьох місяців різких змін не очікується, Індекс очікуваних змін становить -0,23 (був -0,25).
- У жовтні Індекс труднощів у пошуку некваліфікованих працівників істотно не змінився після поступового тримісячного зниження та становить 0,13 (був 0,12). Індекс труднощів у пошуку кваліфікованих працівників не змінився та становить 0,24, як і минулого місяця.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЗАМОВЛЕННЯМИ

- У жовтні портфель нових замовлень для опитаних підприємств залишився на рівні 2-х місяців (медіана) після зниження з трьох місяців у січні - квітні 2023 року.
- Водночас, частка підприємств, які мають замовлення на період до 2-х місяців, зросла до 58% з рівня 51% - 53%, на якому вона трималася з травня по вересень 2023 року.

ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

- Зростання цін на сировину чи матеріали залишається головною перешкодою. У жовтні значення цієї перешкоди дещо збільшилось.
- Проблема зменшення попиту піднялася з 5-го на 2-ге місце в рейтингу перешкод. При цьому її значення не змінилося в порівнянні з попереднім місяцем.
- Небезпека для роботи, викликана повномасштабним російським вторгненням, зменшилась у значенні з 40% до 32% і перемістилася з 2-го на 3-тє місце. Це місце вона розділила з браком робочої сили, який у жовтні залишився на 3-му місці.
- Перебої з електропостачанням, незважаючи на зниження їхнього значення з 32% до 28%, залишаються на 6-му місці.

ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ДО ВІЙНИ ТА ЗАРАЗ

- Щоквартально ми використовуємо список перешкод для зростання виробництва з довготривалого квартального опитування підприємств «Ділова думка».
- У жовтні 2023 року серед таких перешкод для зростання виробництва найчастіше називали війну і несприятливу безпекову ситуацію.

- 2-ге, 3-тє, 4-те та 5-те місця посіли, відповідно, низький попит, надмірне оподаткування (яке зросло ще більше порівняно з квітнем та липнем), несприятлива політична кон'юнктура та несприятливий регуляторний клімат (через незначне посилення згадок про високий регуляторний тиск та корупцію у жовтні).

ЗАВАНТАЖЕНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ У ПЕРІОД ВІЙНИ

- У жовтні 2023 року показник завантаження виробничих потужностей незначною мірою покращився порівняно з вереснем. Загалом частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, становила 59% (у липні – 59%, серпні – 57%, вересні – 55%).
- Незважаючи на виклики війни, лише 2% опитаних підприємств повідомили, що припинили свою діяльність упродовж війни, також лише 2% підприємств працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва.
- У жовтні лише 16% підприємств працювали менше ніж на половину потужності порівняно з довоєнним часом (також 16% у липні – вересні).
- Середній бізнес найкраще приймає виклики: майже на повну та повну потужність працює 72% середніх підприємств у жовтні порівняно з довоєнним періодом, що є найвищим показником для середнього бізнесу за всі хвили опитування (65% у вересні). Відповідний показник незначною мірою також зріс для великого бізнесу – із 60% у вересні до 62% у жовтні.
- Харчова галузь залишається лідером відновлення: у жовтні 76% підприємств харчової галузі працювали майже на повну та повну потужність, що є другим найвищим показником для галузі за весь час дослідження (був 78% у червні).
- Легка промисловість традиційно залишається в трійці лідерів, хоча й відбулося незначне скорочення з 61% у вересні до 57% у жовтні.
- Завантаження виробничих потужностей зросло також у хімічній промисловості, деревообробній промисловості та металургії і металообробці. При цьому в металургії та металообробці залишається найскладніша ситуація, оскільки лише 16% підприємств працювали на майже повну та повну потужність.

ПІДПРИЄМСТВА-ЕКСПОРТЕРИ

- У жовтні 62% опитаних повідомили, що були експортерами до війни, продовжували експорт під час війни або ж розпочали експорт під час війни вперше.
- Більшості бізнесу вдалося налагодити експорт в умовах війни. У жовтні 82% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців (84% у жовтні).
- Частина бізнесу не може побороти нові виклики для експортної діяльності. Станом на жовтень 16% підприємств експортували до початку війни, але не змогли відновити експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Подібні результати свідчать про стагнацію відновлення експортної діяльності.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

- У жовтні 2023 року частка позитивних оцінок державної політики щодо підтримки бізнесу залишається на рівні 8% (три місяці поспіль).
- Частка нейтральних оцінок державної політики склала 57%, а частка респондентів, які не визначилися, – 19%.

ПОКАЗНИКИ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРСПЕКТИВІ НА ПІВ РОКУ

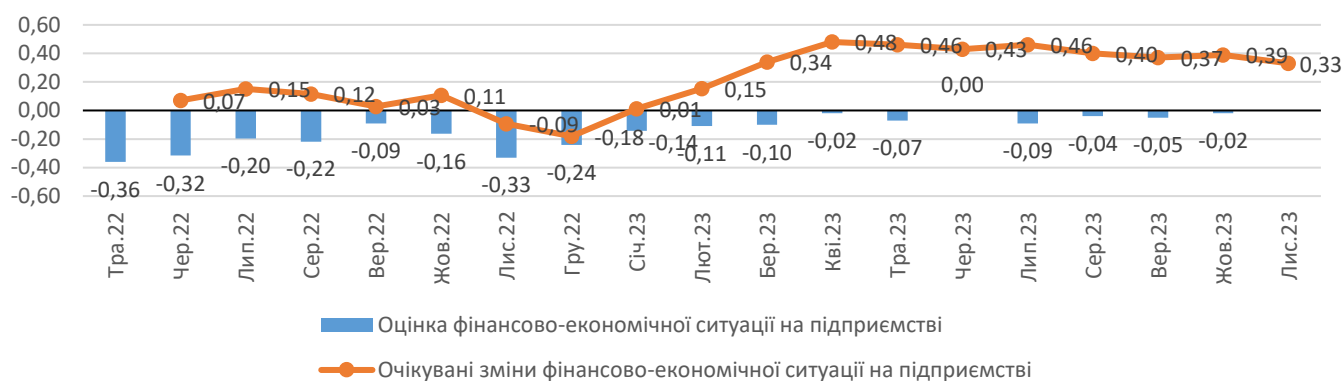
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У жовтні 2023 року порівняно з вереснем поточні оцінки фінансово-економічної ситуації незначним чином покращились. Індекс поточної фінансово-економічної ситуації дещо збільшився, із -0,05 до -0,02. Частка опитаних, що оцінюють поточну фінансово-економічну ситуацію на підприємстві як погану, істотно не змінилась та становить 14,0% (було 14,3%). Водночас, незначним чином збільшилась частка тих, хто позитивно оцінює ситуацію на підприємстві, із 7,8% до 8,2%. Частка тих, хто вважає фінансово-економічну ситуацію на підприємстві задовільною, істотно не змінилась та становить 77,8% (було 77,9%).

Очікування на перспективу протягом шести місяців значно погіршилися. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ зменшилось із 0,39 до 0,33. Це сталося за рахунок переходу частки «оптимістів» до лав тих, хто не очікує змін. Частка «песимістів» істотно не змінилась та становить 4,6% (була 4,8%). Водночас частка «оптимістів» зменшилась із 42,6% до 37,1%. Частка тих, хто не очікує жодних змін, збільшилась із 52,5% до 58,4%.

Частка опитаних, що не змогли дати прогноз щодо змін фінансово-економічної ситуації на підприємстві на піврічну перспективу, істотно не змінилась та становить 15,2% (була 15,4%).

Рис. 3. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві, індекси

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ

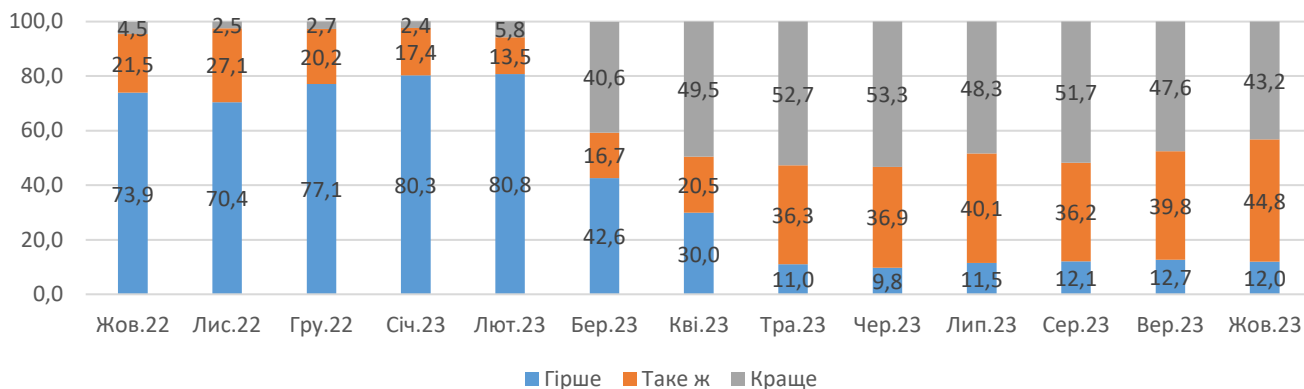
Порівняно з аналогічним періодом минулого року ділова активність усе ще залишається високою, хоча показники порівняно з попереднім місяцем зменшуються вже два місяці поспіль. Значення ІНДЕКСУ ОЦІНКИ ПОТОЧНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ (ІЗ РОКУ В РІК) зменшилось із 0,37 до 0,34. Частка опитаних, які вказали на погіршення ситуації, майже не змінилась та становить 12,7% (була 12,0%), водночас, частка тих, у кого ситуація покращилась, зменшилась більш суттєво, із 47,6% до 43,2%. Частка тих, хто вважає, що в порівнянні з минулим роком нічого не змінилось, збільшилась із 39,8% до 44,8%.

Розмір. Оцінки фінансово-економічної ситуації залежать від розміру підприємства. Найкраще в порівнянні з минулим роком себе почувають середні (0,41) та малі (0,35) підприємства. Показник великих підприємств становить 0,26. Показник мікропідприємств є найгіршим (0,03).

Регіон. У регіональному розподілі найвищий показник мають Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, (по 1,00 для кожної) області. Найнижчими є показники Кіровоградської (-0,18) та Дніпропетровської (-0,15) областей.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу зафіксовано для поліграфії (0,54) та харчової (0,41) промисловості. Найнижчий та єдиний від'ємний показник має металообробка (-0,04).

Рис. 4. Як Ви оцінюєте фінансово-економічну ситуацію на підприємстві в порівнянні з минулим роком?, %опитаних

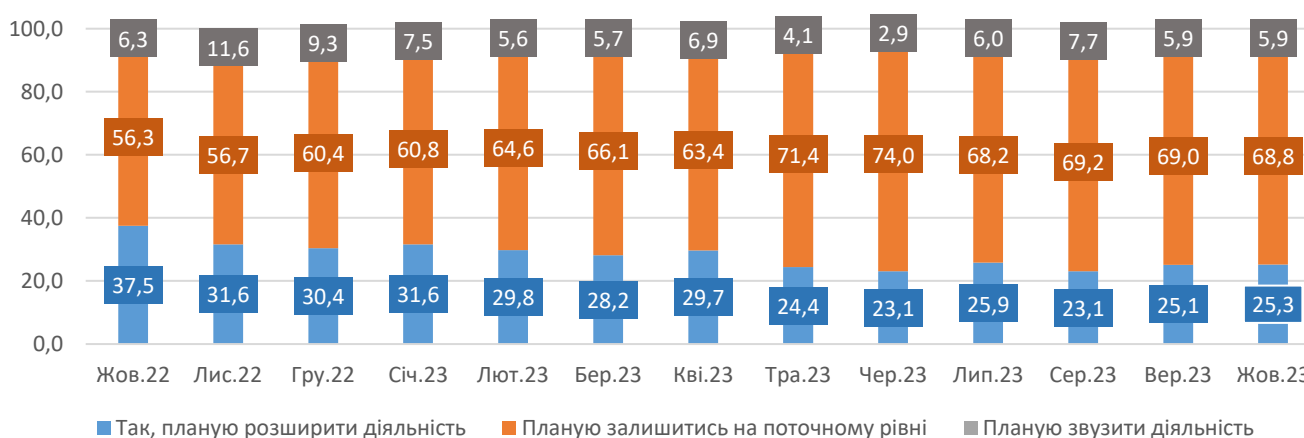

ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ

Очікування щодо ділової активності на наступні два роки не змінилися. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ в перспективі двох років два місяці поспіль становить 0,20. У відсотковому розподілі, відповідно, суттєвих змін не відбулось. Відсоток тих, хто планує розширювати діяльність у наступні два роки, становить 25,3% (був 25,1%), а відсоток тих, хто планує звузити діяльність, як і минулого місяця, становить 5,9%. Частка тих, хто планує залишитись на поточному рівні, становить 68,8% (69,0%).

Відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на таку далеку перспективу, уже кілька місяців залишається майже без змін, становить 56,7% (був 56,0%).

Рис. 5. Чи плануєте Ви розширити діяльність підприємства протягом наступних двох років, %опитаних

Розмір. Серед підприємств усіх розмірів найбільш оптимістично дивляться в майбутнє великі (0,33) та мікропідприємства (0,28). Показник малих (0,15) та середніх (0,12) підприємств є значно нижчим та приблизно однаковим.

Регіон. Зареєстровані суттєві регіональні відмінності. Найвищі показники очікувань мають підприємства Закарпатської та Запорізької (по 1,00 для кожної) областей. Показники Львівської, Івано-Франківської, Рівненської, Одеської, Полтавської та Житомирської областей дорівнюють нулю. Єдиний показник із від'ємним значенням має Дніпропетровська (-0,17) область.

Галузь. Очікування залежать від галузі промисловості. Поліграфічна (0,50) та деревообробна (0,31) промисловості мають найвище значення. Показник виробництва будівельних матеріалів та металообробки дорівнює нулю та є найнижчим.

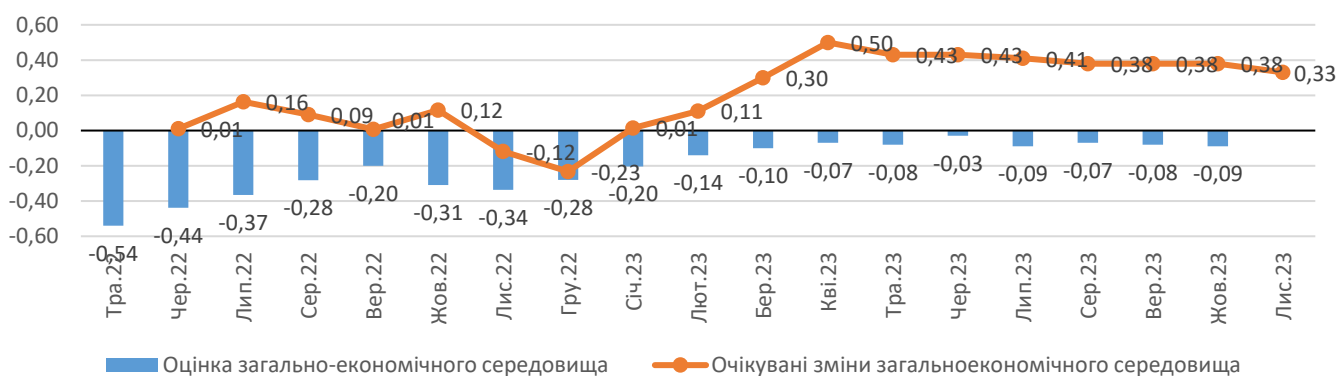
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Оцінки загальнооекономічного середовища залишаються без змін уже кілька місяців поспіль. Значення відповідного ІНДЕКСУ в жовтні становить -0,09 (було -0,08). У відсотковому розподілі частка тих, хто оцінює загальнооекономічне середовище як погане, збільшилась із 18,2% до 20,0%, водночас, частка тих, хто дає позитивні оцінки, майже не змінилась та становить 7,4% (була 7,5%). Частка тих, хто вважає загальнооекономічне середовище задовільним, зменшилась із 74,3% до 72,5%.

Прогнози підприємств щодо змін загальнооекономічного середовища на майбутні шість місяців значно погіршились: значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА становить 0,33 (три місяці поспіль було 0,38). У відсотковому розподілі значно зменшилась частка «оптимістів» щодо змін загальнооекономічного середовища (із 42,9% до 36,7%), водночас частка «песимістів» істотно не змінилась та становить 5,8% (була 5,1%). Частка тих, хто вважає, що протягом майбутніх пів року загальнооекономічне середовище істотно не зміниться, збільшилась із 51,3% до 58,2%.

Частка тих, хто не зміг дати прогнозів щодо стану загальнооекономічного середовища, змінилась незначним чином та становить 16,9% (була 15,5%).

Рис. 6. Загальнооекономічне середовище, індекси

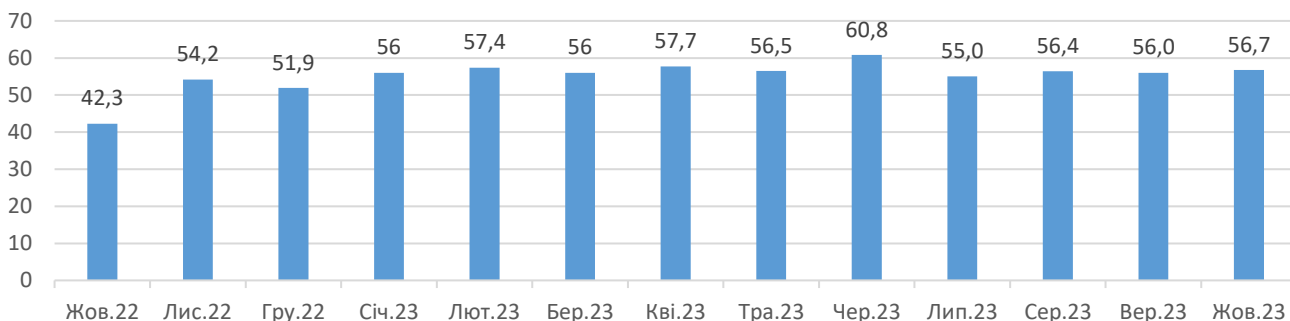

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Дворічні очікування

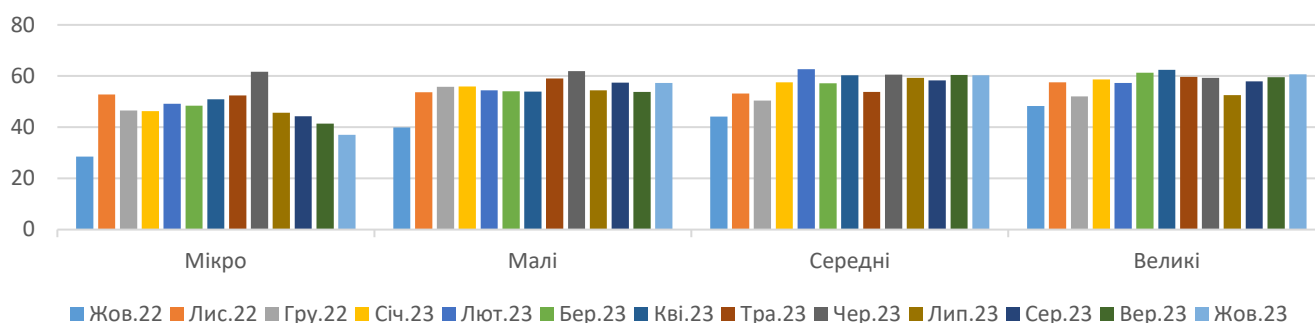
Рівень невизначеності щодо планів підприємств на наступні два роки залишається високим й істотно не змінюється вже чотири місяці поспіль, становить 56,7% у жовтні (у вересні був 56,0%).

Рис. 7. Рівень невизначеності щодо діяльності підприємства у дворічній перспективі, % опитаних

Рівень невизначеності щодо планів на дворічну перспективу залежить від розміру підприємства. Показник невизначеності залишився без змін для середніх підприємств та становить 60%, як і минулого місяця. Показник для великих підприємств майже не змінився (61% у жовтні та 60% у вересні). Водночас, показник малих підприємств незначним чином збільшився (із 54% до 57%). Найнижчим показник залишається для мікропідприємств, його значення зменшилось із 41% до 37%.

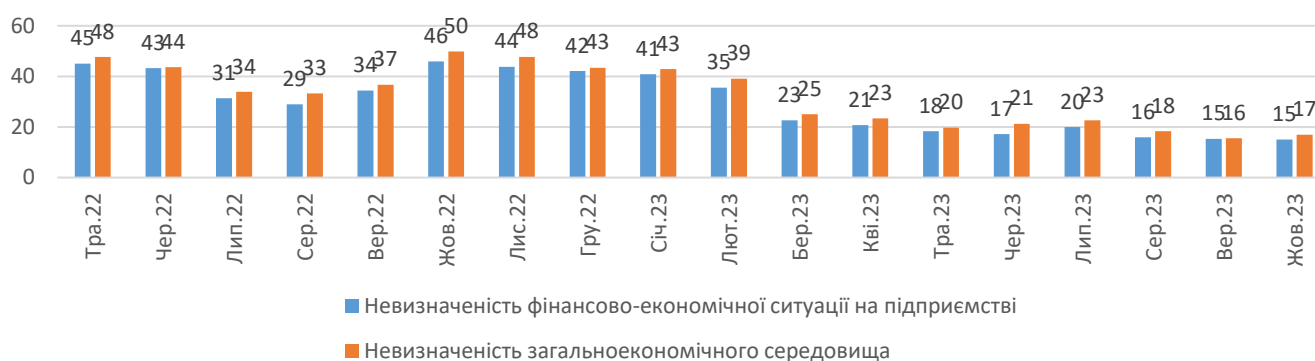
Рис. 8. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну на наступні два роки, за розміром підприємства

Піврічні очікування

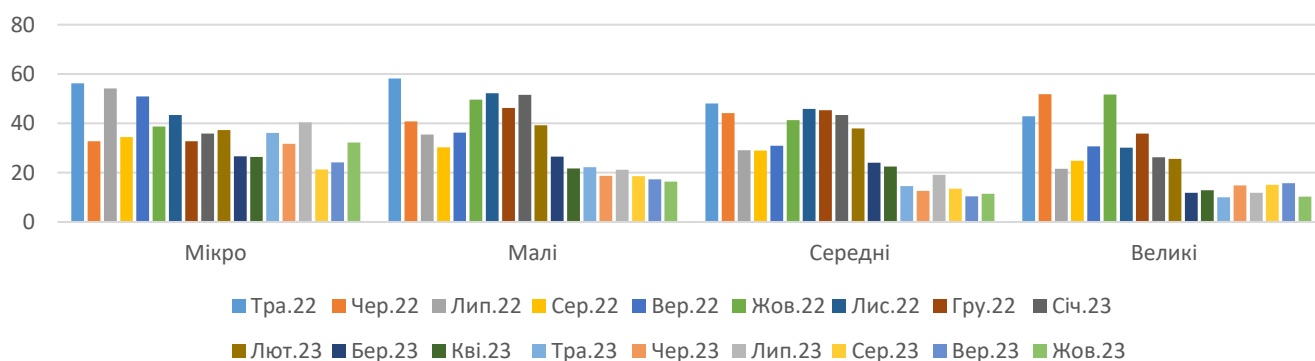
Рівень невизначеності в прогнозах піврічної перспективи істотно не змінився. Невизначеність для фінансово-економічної ситуації, як і минулого місяця, становить 15%. А частка опитаних, що не змогли дати прогноз щодо змін загальноекономічного середовища в цілому в країні, становить 17% у жовтні (була 16% у вересні).

Рис. 9. Рівень невизначеності фінансово-економічної ситуації та загальноекономічного середовища, % опитаних

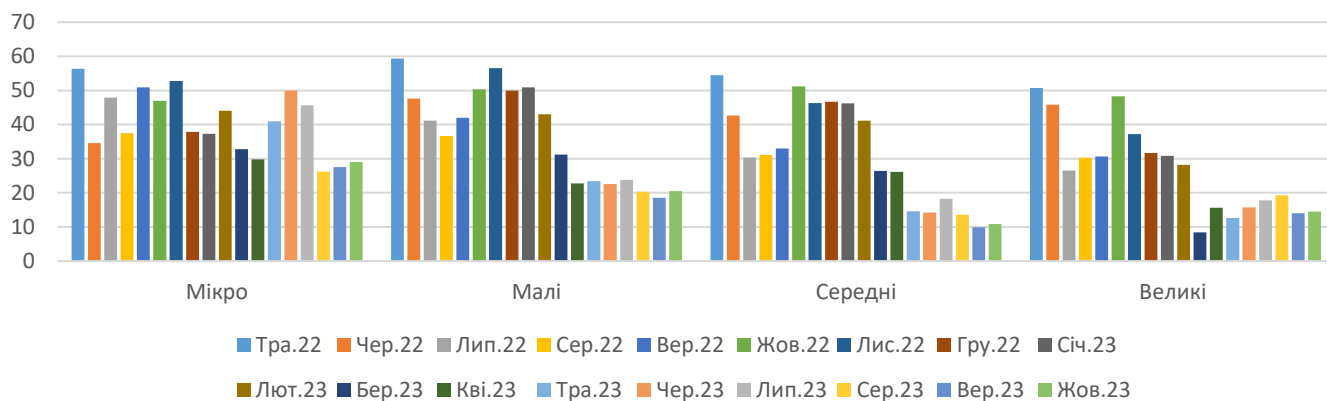
Рівень невизначеності щодо фінансово-економічної ситуації на підприємстві та її динаміка залежать від розміру підприємств. У відсотковому розподілі два місяці поспіль спостерігається збільшення відсотка для мікропідприємств, значення є найвищим (відсоток збільшився із 24% до 32%). Водночас, показник невизначеності щодо загальноекономічного середовища майже не змінився для малих (17% у вересні проти 16% у жовтні) та середніх (10% проти 11%) підприємств. Показник невизначеності для великих підприємств є найнижчим та зменшився з 16% до 10% у жовтні 2023 року.

Рис. 10. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну фінансово-економічного середовища в перспективі на пів року

Невизначеність щодо загальноекономічного середовища, як і у випадку з фінансово-економічною ситуацією, залежить від розміру підприємства. Показник невизначеності мікропідприємств залишається єдиним із найвищим значенням, водночас відсоток істотно не змінився та становить 29% (був 28%). Значення малих підприємств незначним чином збільшилось, із 18% до 20%. Показник невизначеності середніх (10% у вересні проти 11% у жовтні) та великих (14% у вересні проти 15% у жовтні) істотно не змінився.

Рис. 11. Частка опитаних, що не змогли дати відповідь на питання про зміну загальноекономічного середовища в перспективі на пів року

Тримісячні очікування

У жовтні 2023 року відсоток невизначеності зменшився для більшості випадків, водночас для виробництва та продажів значення збільшилось. Ще в частини показників рівень невизначеності в тримісячній перспективі істотно не змінився. Невизначеність для кількості працівників у вимушених відпустках залишається найвищою, незважаючи на зменшення значення (із 15,2% до 13,1%). Показник невизначеності для виробництва збільшився з 9,4% до 11,6%, а для продажів із 9,6% до 11,2%. Найнижчим рівень невизначеності залишається для експорту, його значення майже не змінилось (6,4% у вересні та 6,6% у жовтні).

Рис. 12. Частка підприємств, які не змогли зробити прогноз про зміну показника в перспективі 3-х місяців, % опитаних

	Тра.22	Чер.22	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23
Кількість працівників у вимушених відпустках	21.1	9.8	10	13.7	11.1	17.7	14	15.6	15	17.2	15.3	15.9	13.1	15	13.7	16.1	15.2	13.1
Ціни на сировину і матеріали																	15	13.1
Кількість працівників	14.7	7.6	10.7	15.6	12.9	17.5	15.4	14.3	14	13.4	12.8	14.1	10.3	12.3	10.4	12.1	13.3	12.9
Ціни на готову продукцію																	14.2	12.7
Дебіторська заборгованість	27.8	15.8	11.4	16.6	14.4	25.9	37.5	35	23.7	24.4	17.4	16.4	13.1	14.6	14	14.5	13.1	12.5
Нові замовлення	19.3	9.3	11.1	15.3	14	17.3	14.8	12.9	12.2	11.6	10	10	8	9.2	10.2	12.8	11.4	11.6
Виробництво	16.5	10.1	8.2	14.3	11.7	17.1	14.6	12.9	12.2	11.5	10	8.6	7.1	8.2	9.3	10	9.4	11.6
Податкова заборгованість	0	13.6	12.7	14.5	12.5	24.6	35.7	33	22.9	21.8	15.2	15.2	12.3	12.3	12.6	12.8	11.8	11.4
Продаж	17.4	9.3	9.4	15.1	12.1	17.3	14.2	12.7	11.3	11.5	10.2	9.3	7.1	8.2	9.5	10.6	9.6	11.2
Кредиторська заборгованість	26.6	15	11.4	16.2	14.2	25.9	36.9	35.4	23.2	23.9	16.7	16.3	13.7	13.8	13.5	14.1	13.1	11
Запаси готової продукції	25.7	11.4	10.2	13.5	12.7	23.1	13.8	13.6	13.4	11.3	10	10.4	8	9.2	9.7	11.1	9.9	9.4
Запаси сировини та матеріалів	21.4	10.6	10.9	14.1	12.7	16	14.4	13.8	12.4	11.6	10.5	9.8	8.3	9.4	8.6	10.6	8.8	9.2
Експорт	19.4	13.9	6.2	13.9	12.9	15.2	11.8	10.2	8.4	7.8	6.9	7	4.3	5.5	7.7	6.3	6.4	6.6

Created with Datawrapper

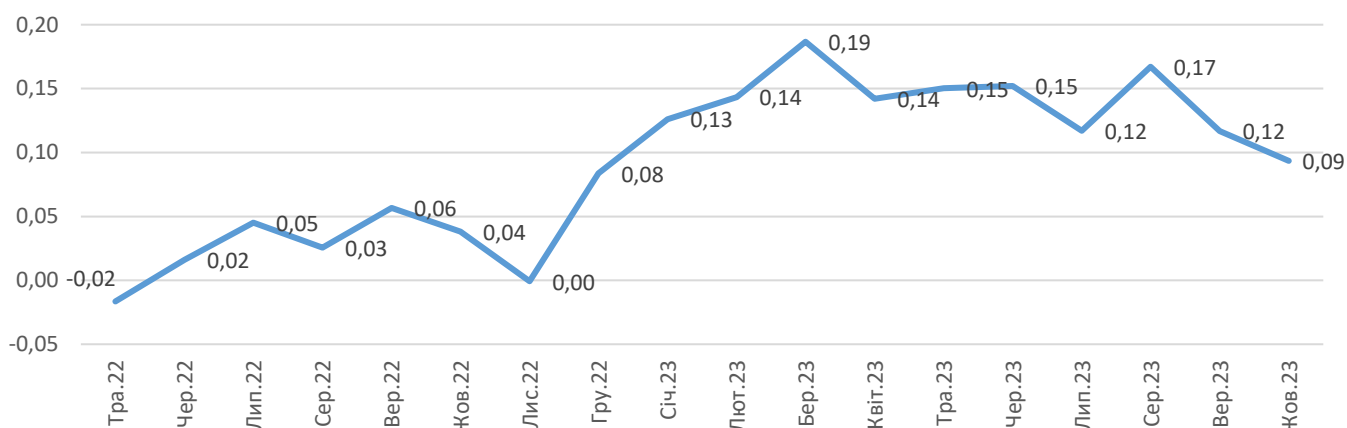
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА КОРОТКОСТРОКОВІ ОЧІКУВАННЯ

АГРЕГОВАНИЙ ПОКАЗНИК ПЕРСПЕКТИВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Значення агрегованого показника перспектив промисловості (АПП) зменшується вже два місяці поспіль та становить 0,09 у жовтні 2023 року.

При цьому, у АПП спостерігаються негативні зміни в значенні однієї з трьох його складових: (1) *виробничі очікування* на наступні 3 - 4 місяці зменшились із 0,41 до 0,36. Водночас дві інші складові істотно не змінились: (2) *оцінки портфелю нових замовлень* становлять -0,17 (були -0,16), і (3) *оцінки запасів готової продукції* — становлять -0,09 (були -0,10).

Рис. 13. Агрегований показник перспектив промисловості

ВИРОБНИЦТВО

Зміни щодо попереднього місяця

У жовтні порівняно з вереснем 2023 року поточні результати виробництва дещо погіршились. ІНДЕКС ЗМІН ВИРОБНИЦТВА зменшився з 0,21 до 0,18, в основному за рахунок збільшення частки тих, хто скорочував обсяги виробництва. Частка підприємств, які скорочували обсяги виробництва, збільшилась із 11,5% до 14,1%, а частка тих підприємств, які нарощували обсяги виробництва, зменшилась із 29,5% до 26,8%. Частка тих виробництв, на яких змін не відбувалось, залишилась майже без змін та становить 59,1% (була 59,0%).

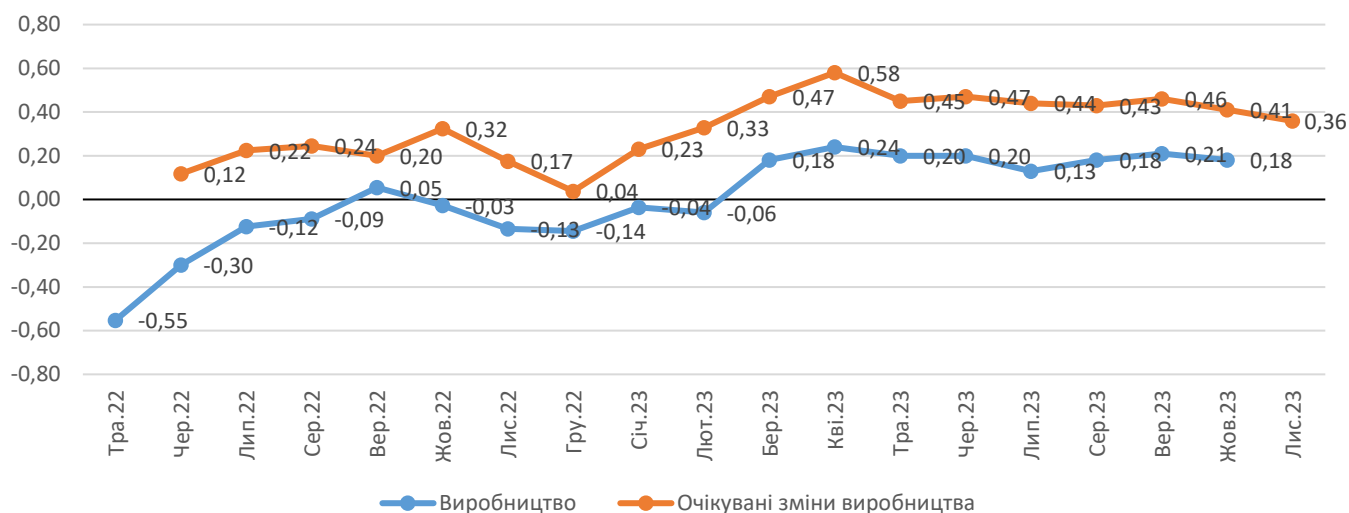
Розмір. Серед підприємств різних розмірів найкращі результати показали великі (0,28) підприємства, показник яких є найвищим. Показник середніх підприємств становить 0,17, а малих – 0,09. Найгірші результати мають мікропідприємства, чий показник є єдиним від'ємним та становить -0,20.

Регіон. Регіональні відмінності дуже суттєві (найбільше значення 1,00, а найменше — -0,30). Найкращі результати мали підприємства Полтавської (1,00) області, м. Києва (0,36), Рівненської (0,33) та Одеської (0,32) областей. Найнижчі значення індексу зафіксовано для підприємств Сумської (-0,30) та Харківської (-0,20) областей.

Галузь. Значення індексу різняться для секторів та галузей. Найкраща ситуація в легкій (0,43) та харчовій (0,22) промисловості. Найнижчі та від'ємні показники мають виробництво будівельних матеріалів (-0,13) та металообробка (-0,16).

Рис. 14. Індекс змін виробництва

Очікування щодо змін виробництва

Показник виробничих очікувань погіршується вже два місяці поспіль. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ВИРОБНИЦТВА зменшився з 0,41 до 0,36. Частка підприємств, на яких планується зростання виробництва, незначним чином зменшилась із 41,7% до 40,5%, як зменшилась і частка тих, хто не очікує змін, із 55,4% до 54,2%. Водночас, частка підприємств, які планують скорочувати виробництво, дещо збільшилась, із 2,9% до 5,3%.

Розмір. Очікування щодо виробництва залежать від розміру підприємств. Найвищим показник очікувань є для середніх підприємств (0,45). Показник великих (0,33) та середніх (0,29) підприємств є нижчим та приблизно однаковим. Показник очікувань щодо виробництва для мікропідприємств є найнижчим (0,24).

Регіон. Плани підприємств суттєво залежать від регіону розташування. Найбільш оптимістичні плани щодо зростання обсягів виробництва мають Полтавська, Тернопільська, та Львівська (по 1,00 для кожної) області. Показник очікувань із найнижчими та від'ємними значеннями мають Сумська (-0,12), Закарпатська (-0,03) та Кіровоградська (-0,02) області.

Галузь. Виробничі очікування на три місяці залежать від галузі. Найвищими є показники очікувань харчової (0,50) та поліграфічної (0,36) промисловості. Найнижчий та єдиний від'ємний показник має металообробка (-0,14).

ПРОДАЖІ

Зміни щодо попереднього місяця

У жовтні темпи скорочення продажів дещо прискорились. ІНДЕКС ЗМІН ПРОДАЖІВ зменшився із 0,19 до 0,15. У відсотковому розподілі зменшилась частка підприємств, які нарощували обсяги продажів (із 28,4% до 26,1%). Водночас, збільшилась частка тих, хто скорочував обсяги продажів (із 12,0 до 15,6%). Частка підприємств, на яких не відбувалось змін, у жовтні при цьому залишилась без значних змін та становить 58,3% (була 59,6%).

Розмір. ІНДЕКС ЗМІН ПРОДАЖІВ великих (0,23) та середніх (0,16) підприємств є найвищим. Показник малих підприємств становить 0,07. Найнижче та єдине від'ємне значення індексу мають мікропідприємства - -0,21.

Регіон. Найвище значення ІНДЕКСУ ЗМІН ПРОДАЖІВ зафіксовано для Полтавської (1,00) області, а також для Рівненської (0,38) та Одеської (0,32) областей. Найнижче значення мають показники Сумської, Харківської (-0,20 для кожної) та Чернівецької (-0,17) областей.

Галузь. Найвищий ІНДЕКС ЗМІН ПРОДАЖІВ мають легка (0,35) та харчова (0,16) промисловості. Найнижчі та від'ємні показники мають металообробка (-0,16) та виробництво будівельних матеріалів (-0,13).

Очікувані зміни продажів

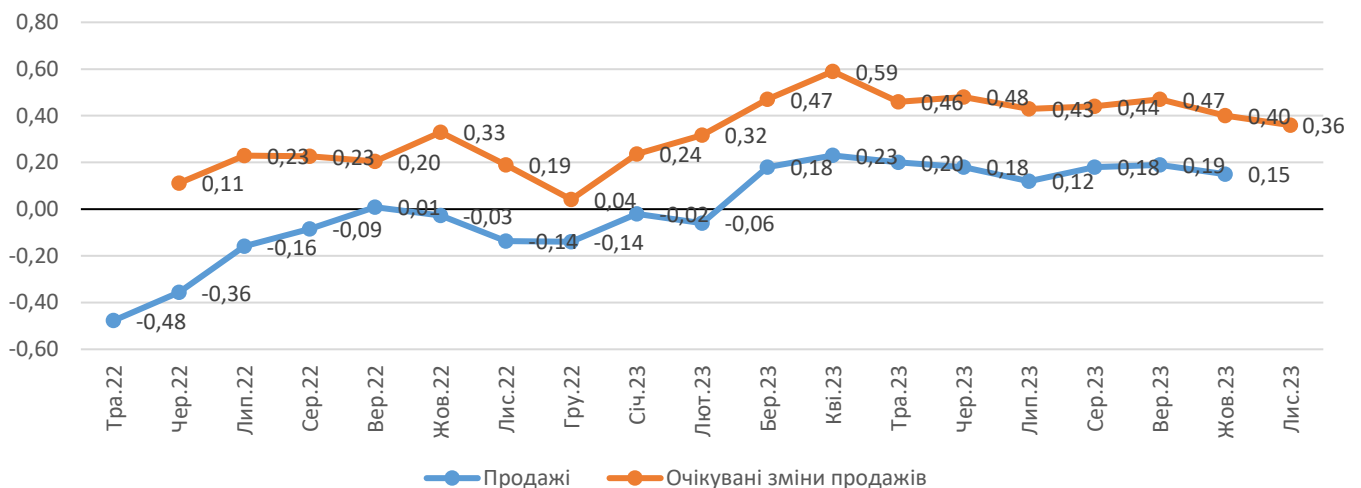
Очікування щодо обсягів продажів погіршуються вже два місяці поспіль. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ОБСЯГІВ ПРОДАЖІВ зменшився з 0,40 до 0,36. При цьому вдвічі, із 3,1% до 6,1%, зросла частка тих, хто планує скорочувати продажі, тоді як частка тих, хто планує їх збільшувати, залишилась незмінною та становить 41,0%. Водночас, відсоток опитаних, які вважають, що нічого не зміниться, зменшився із 55,9% до 52,9%.

Розмір. Показники очікувань для середніх (0,45) підприємств є найвищим. Показник великих (0,32) та малих (0,30) підприємств є нижчим та приблизно однаковим. Показник мікропідприємств є найнижчим та становить 0,19.

Регіон. У розрізі регіонів найкращі очікування зафіксовано в Полтавській, Тернопільській, та Львівській (по 1,00 для кожної) областях, а також Івано-Франківській (0,94), Рівненській та Одеській (по 0,83 для кожної) областях. Показник очікувань для Сумської (-0,28), Кіровоградської (-0,08) та Закарпатської (-0,03) областей є найнижчим та від'ємним.

Галузь. Найвищі показники очікувань стосовно продажів мають харчова (0,49) та поліграфічна (0,45) промисловості. Показник очікувань металообробки є найнижчим та єдиним від'ємним (-0,14).

Рис. 15. Індекс змін продажів

ЕКСПОРТ

Зміни щодо попереднього місяця

У жовтні порівняно з вереснем темпи зростання експорту істотно не змінилися. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ незначним чином збільшилось із 0,06 до 0,08. Зменшилась і частка опитаних, у яких обсяги експорту скоротились, із 19,9% до 17,9%, і частка підприємств, які нарощували експорт, із 23,9% до 21,2%. Водночас, частка тих підприємств, на яких обсяги експорту не змінилися, збільшилась із 56,2% до 60,9%.

Розмір. Вищим та приблизно однаковим значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЕКСПОРТУ є для великих (0,16) та середніх (0,10) підприємств. Показник мікропідприємств (-0,29) та малих (-0,20) є суттєво гіршим та від'ємним.

Регіон. У регіональному розрізі найвищими є показники Полтавської (0,95) та Львівської (0,40) областей. Найнижчим є значення для Сумської (-1,00) області.

Галузь. У галузевому розподілі ІНДЕКС ЗМІН ЕКСПОРТУ має найвище значення для легкої (0,36) промисловості. Найнижче та від'ємне значення має поліграфічна (-0,33) промисловість.

Очікувані зміни експорту

На наступні три місяці змін не очікується. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ залишилось без змін та становить 0,29. Суттєвих змін у відсотковому розподілі не відбулось. Частка тих, хто планує нарощувати

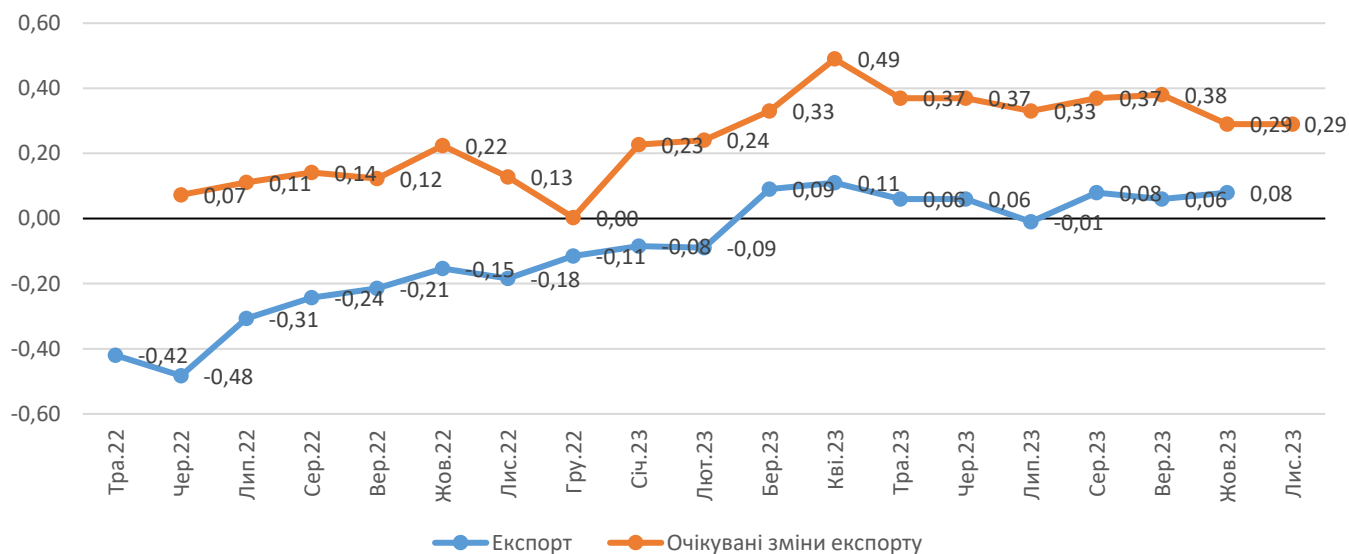
експорт, становить 32,0% (була 31,6%), частка тих, хто планує скорочувати обсяги, становить 4,6% (була 4,0%). Частка тих, хто не очікує жодних змін, становить 63,4% (було 64,4%).

Розмір. Найвищий та приблизно однаковий показник очікувань щодо експорту мають середні (0,38) підприємства, показник великих підприємств становить 0,29. Показник малих (0,11) та мікропідприємств (0,17) є значно нижчим.

Регіон: Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ зафіксовано для підприємств Полтавської, Львівської та Тернопільської (по 1,00 для кожної) областей. Найгіршими є очікування представників бізнесу Сумської (-0,50) області, м. Києва (-0,07) та Кіровоградської (-0,06) області.

Галузь. Найвище значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЕКСПОРТУ мають харчова (по 0,37) та легка (0,31) промисловості. Найнижче та від'ємне значення має поліграфічна (-0,17) промисловість.

Рис. 16. Індекс змін експорту

ЗАПАСИ СИРОВИНИ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення запасів сировини прискорюються. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ зменшується вже два місяці поспіль та становить 0,08 (було 0,10). Частка респондентів, що повідомили про збільшення запасів сировини за минулий місяць, зменшилась із 21,3% до 18,2%, як зменшилась і частка опитаних, що вказали на її скорочення (із 14,3% до 12,2%). Частка підприємств, у яких у порівнянні з минулим місяцем нічого не змінилось, збільшилась із 64,5% до 69,6%.

Розмір. ІНДЕКС ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є найвищим для великих (0,15) та середніх (0,09) підприємств. Показник малих підприємств становить 0,01. Показник мікропідприємств є найнижчим та від'ємним (-0,07).

Регіон. Найчастіше про накопичення запасів сировини повідомляють у Полтавській (1,00), Одеській (0,32) та Тернопільській (0,28) областях. Показники м. Києва (-0,68), а також Харківської (-0,22) області є найнижчими.

Галузь. У галузевому розподілі додатне значення мають харчова (0,22) та легка (0,10) промисловості. Показники деревообробної промисловості (-0,24) та машинобудування й металообробки (по 0,20 для кожної галузі) є найнижчими.

Очікувані зміни запасів сировини

На наступні три місяці підприємці очікують подальшого прискорення темпів скорочення запасів сировини: ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ зменшився з 0,26 до 0,22. У відсотковому розподілі частка респондентів, які очікують накопичення запасів сировини, зменшилась із 31,0% до 28,0%, водночас, частка

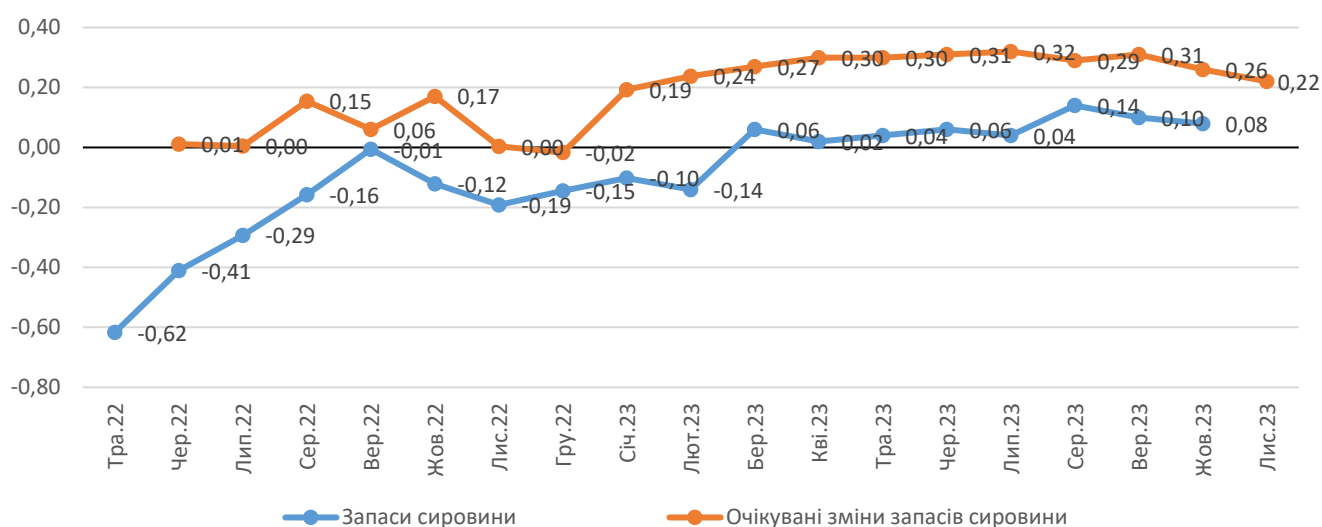
тих, хто вважає, що запаси сировини будуть скорочуватись, істотно не змінилась та становить 8,1% (була 7,1%). Частка тих, хто вважає, що ситуація не зміниться, збільшилась із 61,9% до 63,9%.

Розмір. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є вищим та приблизно однаковим для середніх (0,26) та великих (0,24) підприємств. Показник малих підприємств є значно нижчим та становить 0,17. Найнижче значення, яке дорівнює нулю, мають мікропідприємства.

Регіон. Найвищим ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ СИРОВИНИ є для Полтавської та Тернопільської (по 1,00 для кожної) областей. Найнижчим значення індексу є для м. Києва (-0,55) та Вінницької (-0,50) області.

Галузь. У галузевому розрізі найвищий показник очікувань щодо змін запасів сировини мають харчова (0,36) та легка (0,18) промисловості. Найнижчим є значення індексу для металообробки (-0,09).

Рис. 17. Індекси змін запасів сировини

ЗАПАСИ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи накопичення запасів готової продукції істотно не змінилися. Значення відповідного індексу в жовтні порівняно з вереснем дещо збільшились, із -0,28 до -0,26. У відсотковому значенні частка респондентів, що повідомили про скорочення запасів готової продукції, істотно не змінилась та становить 35,2% (була 34,9%), водночас, частка тих респондентів, у яких запаси зросли, дещо збільшилась, із 6,7% до 8,0%. Частка респондентів, які зовсім не відчували змін, зменшилась із 58,4% до 56,9%.

Розмір. Значення індексу, залежно від розміру підприємства, є нижчим для малих (-0,36) підприємств та однаковим для середніх та мікропідприємств (по -0,27 кожне). Найвищим є значення для великих (-0,16) підприємств.

Регіон. Значення індексу залежить від регіону. Найвищим та додатним значення індексу є для підприємств Київської (0,14), Черкаської та Кіровоградської (по 0,12 для кожної) областей. Найнижчими є індекси Івано-Франківської (-1,00), Львівської (-0,86) та Тернопільської (-0,83) областей.

Галузь. У галузевому розподілі найнижчими є значення для поліграфії (-0,60) та легкої (-0,47) промисловості. Найвище значення мають хімічна промисловість (-0,05) та машинобудування (-0,04).

Очікувані запаси готової продукції

У майбутньому керівники підприємств не очікують змін. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ЗАПАСІВ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ, як і минулого місяця, становить -0,28. Частка опитаних, які вважають, що запаси готової продукції в наступні три

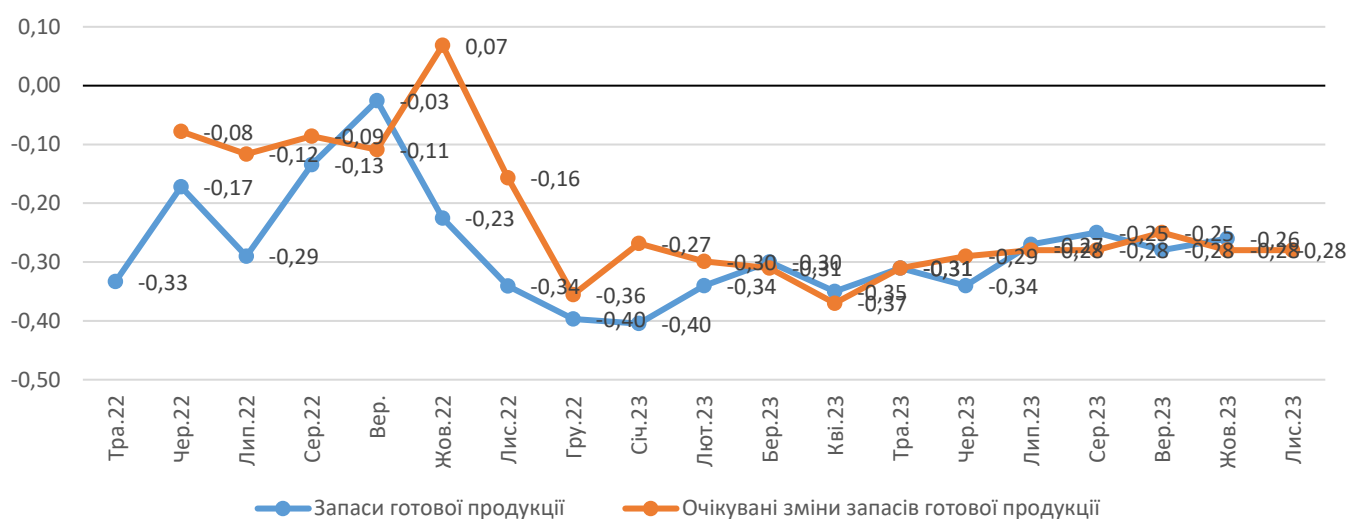
місяці скорочуватимуться, дещо збільшилась, із 28,6% до 30,6%, а частка тих, хто очікує їх збільшення, становить 2,0% (було 1,7%). Відсоток же тих, хто вважає, що нічого не зміниться, зменшився з 69,7% до 67,5%.

Розмір. Значення показника залежить від розміру підприємства. Найвищим та приблизно однаковим значення індексу є для мікро- (-0,15) та великих (-0,18) підприємств. Показник середніх (-0,30) та малих (-0,40) підприємств є значно нижчим.

Регіон. У регіональному розподілі вищим за нуль показник очікувань є для Хмельницької (0,25) області. Показник очікувань для Чернігівської, Полтавської, Запорізької та Харківської областей дорівнює нулю. Показники інших областей мають від'ємне значення, а найнижчими є показники Тернопільської та Івано-Франківської (по -1,00 для кожної) областей.

Галузь. Значення індексу є найвищим для машинобудування (-0,08). Найнижчими є показники поліграфії (-0,33) та харчової (-0,39) промисловості.

Рис. 18. Індекси змін запасів готової продукції

НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ

Зміни щодо попереднього місяця

Динаміка зростання нових замовлень дещо погіршилась. ІНДЕКС ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ у жовтні зменшився з 0,15 до 0,12. Частка тих, у кого зросла кількість нових замовлень, зменшилась із 25,8% до 22,7%, водночас збільшилась частка тих, хто повідомив про скорочення їх кількості, із 12,2% до 14,7%. Частка тих, хто не відчув змін, істотно не змінилась та становить 62,6% (було 62,0%).

Розмір. Значення індексу є вищими та приблизно однаковими для великих (0,20) та середніх (0,14) підприємств. Показник малих підприємств становить 0,02. Показник мікропідприємств є найнижчим та має від'ємне значення -0,16.

Регіон. Серед регіонів нові замовлення найбільше зростали в Полтавській (1,00), Рівненській (0,33) та Одеській (0,32) областях, у той же час, у Сумській (-0,35) та Дніпропетровській (-0,20) областях нові замовлення найбільше скоротились.

Галузь. Найкраще попереднього місяця ситуація з новими замовленнями складалась для харчової (0,16) та легкої (0,35) промисловості. Найнижчі показники мають металообробка (-0,20) та виробництво будівельних матеріалів (-0,20).

Очікувані зміни нових замовлень

У наступні три місяці підприємці очікують на подальше погіршення показника. Значення ІНДЕКСУ ОЧІКУВАНИХ ЗМІН НОВИХ ЗАМОВЛЕНЬ зменшується вже два місяці поспіль та становить 0,36 (було 0,39). Частка тих, хто очікує

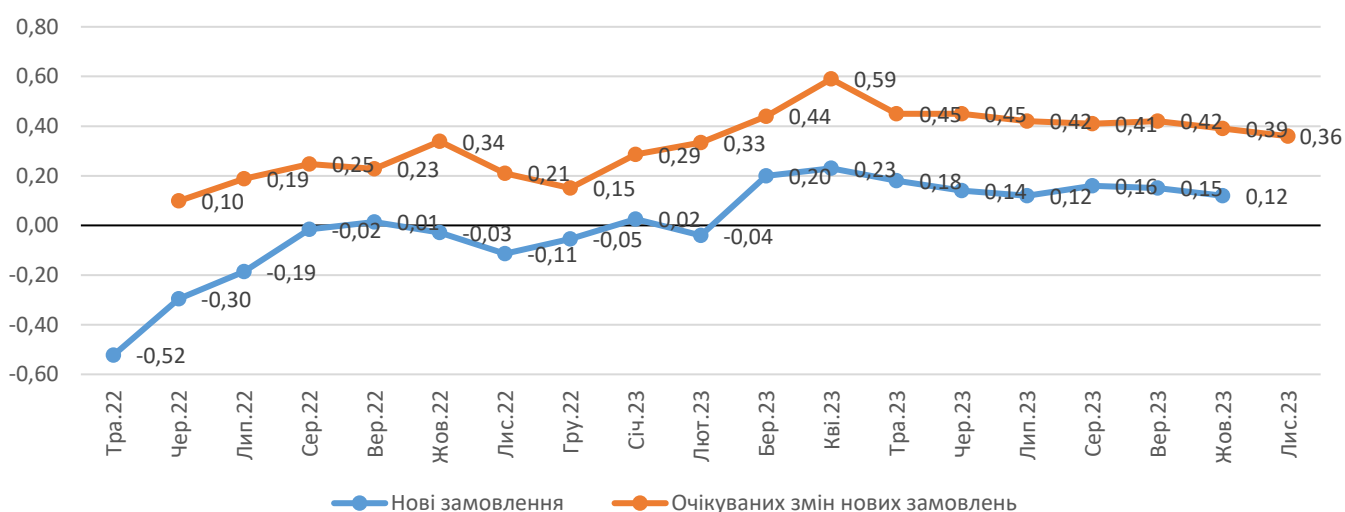
на збільшення нових замовлень, зменшилась із 41,3% до 39,1%. Водночас, частка тих, хто не очікує жодних змін у наступні три місяці, не змінилась та становить 55,3%. Частка респондентів, які очікують на скорочення обсягу нових замовлень, незначним чином збільшилась, із 3,4% до 4,9%.

Розмір. Показник очікувань є приблизно однаковим для середніх (0,38) та великих (0,35) і малих (0,36) підприємств. Показник мікропідприємств є значно нижчим (0,18).

Регіон. Значення індексу мають суттєві регіональні відмінності. У Полтавській (1,00), Тернопільській (0,94) та Івано-Франківській (0,88) областях бізнес більшою мірою ніж в інших регіонах очікує на збільшення нових замовлень. Разом із тим, показники Сумської (-0,14) та Кіровоградської (-0,03) областей мають від'ємні значення.

Галузь. Найкращі очікування щодо нових замовлень мають харчова (0,47) та легка (0,38) промисловості. Показник металообробки є найнижчим та від'ємним (-0,10).

Рис. 19. Індекси змін нових замовлень

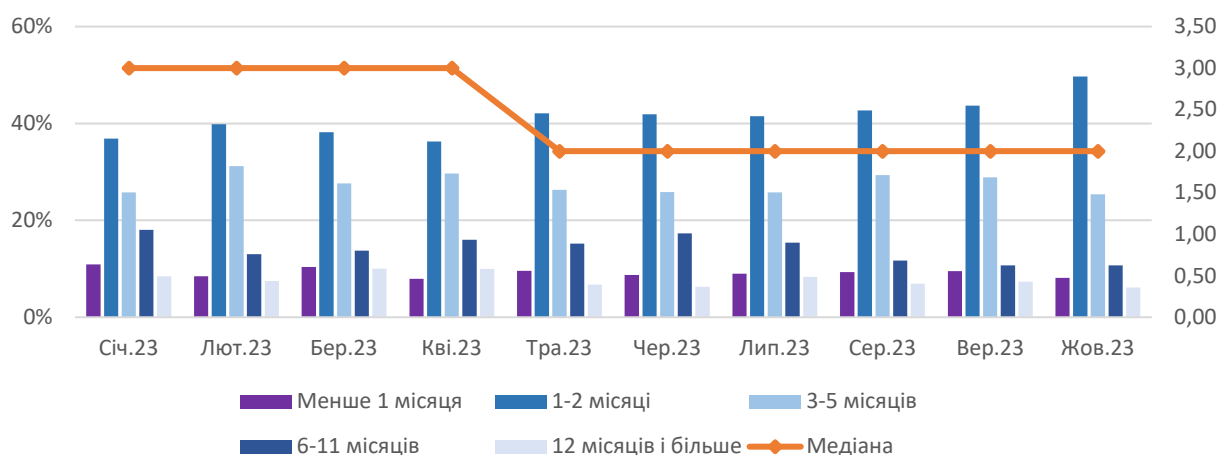
НОВІ ЗАМОВЛЕННЯ

Забезпеченість замовленнями наперед

У жовтні 2023 року середній термін забезпеченості новими замовленнями для опитаних підприємств залишився на рівні 2-х місяців (медіана), на якому він тримається з травня 2023 року. Перед цим, у січні - квітні 2023 року, цей термін був більшим і складав три місяці.

Водночас, частка підприємств, які мають замовлення на період до 2-х місяців, зросла до 58% із рівня 51% - 53%, на якому вона була з травня по вересень 2023 року. Зокрема, у жовтні 8% підприємств мали замовлення на термін менше одного місяця, а 50% – на 1 - 2 місяці.

Рис. 1. Час, на який підприємства забезпечені замовленнями

Розмір. Забезпеченість замовленнями зростає зі збільшенням розміру підприємств. Так, мікропідприємства в середньому забезпечені новими замовленнями лише на один місяць (медіанне значення), тоді як малий бізнес – на два, середній – на два з половиною місяці, а великий – на три місяці.

82% мікропідприємств та 70% малих мають замовлення лише на період до двох місяців. Водночас 34% великих підприємств та 18% середніх забезпечені замовленнями на шість місяців і більше.

Галузь. У жовтні 2023 року порівняно найдовший середній термін нових замовлень, який, утім, склав лише три місяці (медіанне значення), було зафіксовано в галузі поліграфії¹. Майже всі інші галузі промисловості, представлені в цьому опитуванні, у жовтні були забезпечені замовленнями на два місяці. Винятком серед решти галузей стала металургія, підприємства якої мали нові замовлення в середньому лише на один місяць.

Також варто зазначити, що більше 70% підприємств у галузі виробництва будівельних матеріалів мають замовлення терміном лише до двох місяців. Ця частка більша ніж серед інших галузей промисловості.

Регіон. Між підприємствами в різних областях спостерігаються відмінності в забезпеченні замовленнями². Середній термін забезпечення замовленнями найбільший для підприємств Київської області, для якої в середньому він склав 12 місяців (медіанне значення). Також термін замовлень порівняно високий для підприємств Полтавської області (7 місяців).

З іншого боку, найменший середній період замовлень – лише на один місяць – зафіксований у Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій і Чернігівській областях і лише на 1,5 місяця – у Житомирській області.

ЦІНИ НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи зростання цін на сировину та матеріали сповільнились. Значення ІНДЕКСУ ЗМІН ЦІН НА СИРОВИНУ ТА МАТЕРІАЛИ зменшилось із 0,44 до 0,36. Частка керівників підприємств, що вказали на збільшення цін у жовтні порівняно з вереснем зменшилась із 46,4% до 39,1%. Водночас, частка тих, хто вважає, що ціни не змінювались порівняно з попереднім місяцем, збільшилась із 50,4% до 57,3%. При цьому, частка тих, хто говорить про зменшення цін на сировину та матеріали порівняно з попереднім місяцем, істотно не змінилась та становить 3,6% (була 3,3%).

Розмір. У залежності від розміру підприємства, найчастіше про збільшення цін на сировину та матеріали говорять керівники великих (0,46) підприємств. Показник малих (0,39) та мікропідприємств (0,33) є

¹ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва».

² До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

приблизно однаковим. Найменше про збільшення цін на сировину та матеріали говорять керівники середніх (0,27) підприємств.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Значення індексу є вищим для Полтавської (1,00) та Сумської (0,70) областей. Показник Рівненської області є найнижчим та становить 0,08.

Галузь. У галузевому розрізі значення індексу змін цін на сировину та матеріали є найвищим для машинобудування (0,51) та легкої (0,49) промисловості. Найнижче значення індексу має хімічна (0,17) промисловість

Очікувані зміни цін на сировину та матеріали

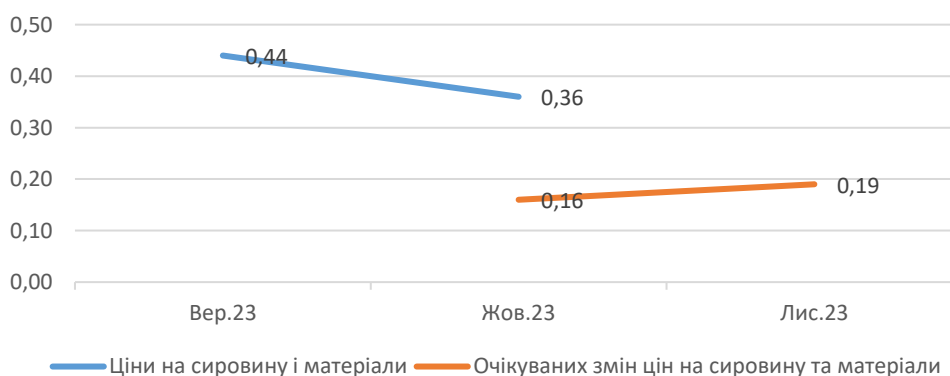
Більшість респондентів очікують на незначне збільшення цін на сировину та матеріали в наступні три місяці. Індекс очікуваних змін цін на сировину та матеріали збільшився з 0,16 до 0,19. Частка респондентів, які вважають, що змін не відбудеться, зменшилась із 79,3% до 75,1%. Водночас, із 18,9% до 22,1% збільшилась частка тих, хто очікує на підвищення цін. Частка респондентів, які вважають, що ціни на сировину та матеріали в наступні три місяці зменшуватимуться, істотно не змінилась та становить 2,8% (була 1,8%).

Розмір. У залежності від розміру, показник мікропідприємств (0,33) є найвищим. Значення індексу великих (0,22), малих (0,19) та середніх (0,15) підприємств є значно нижчим та приблизно однаковим.

Регіон. Найбільше про можливе збільшення цін на сировину та матеріали говорять у Полтавській (0,95), Харківській (0,94) та Сумській і Чернівецькій (по 0,71 для кожної) областях. Показники Рівненської (-0,04), Івано-Франківської (-0,06) та Київської (-0,08) областей мають від'ємне значення.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу має машинобудування (0,44). Найнижчий показник очікувань у поліграфічній промисловості, значення для якої дорівнює нулю.

Рис. 20. Індекси змін цін на сировину та матеріали

ЦІНИ НА ГОТОВУ ПРОДУКЦІЮ (ВІДПУСКНІ ЦІНИ)

Зміни щодо попереднього місяця

Значення індексу змін цін на готову продукцію зменшилось із 0,38 до 0,27. Частка керівників підприємств, що вказали на збільшення цін у жовтні, зменшилась із 41,2% до 31,1%. Водночас, частка респондентів, які говорять про зменшення цін, не змінилась та становить 3,2%, як і минулого місяця. При цьому, частка тих, хто вважає що ціни не змінювались порівняно з попереднім місяцем, збільшилась із 55,5% до 65,7%.

Розмір. У залежності від розміру підприємства, найчастіше про збільшення цін на готову продукцію говорять на малих (0,34) підприємствах. Показники великих (0,28), мікро- (0,27) та середніх (0,22) підприємств є приблизно однаковими.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Значення індексу є вищим для Сумської (0,84), Хмельницької (0,55) та Київської (0,50) областей. Показник Полтавської області є найнижчим та дорівнює нулю.

Галузь. У галузевому розрізі значення індексу змін цін на готову продукцію є найвищим для легкої (0,42) промисловості. Найнижче значення індексу має хімічна (0,22) промисловість.

Очікувані зміни цін на готову продукцію

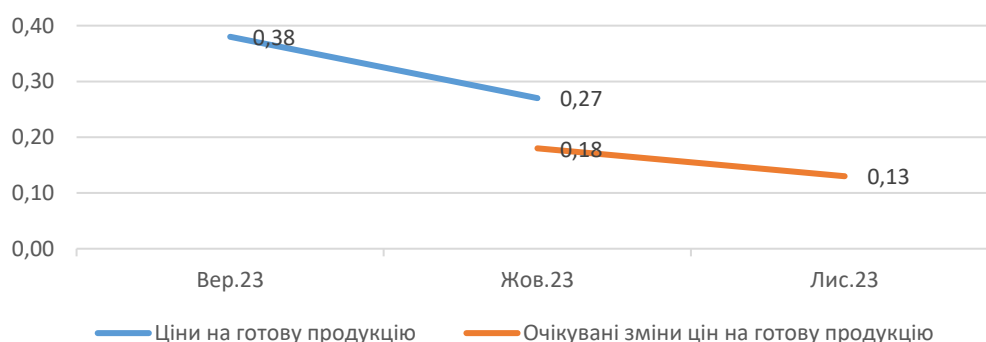
На наступні три місяці керівники підприємств очікують на зменшення цін. Індекс очікуваних змін цін на готову продукцію зменшився із 0,18 до 0,13. Частка респондентів, що не очікують змін, істотно не змінилась та становить 79,1% (була 79,6%). Частка опитаних, яка очікує підвищення цін у наступні три місяці, незначним чином зменшилась, із 19,5% до 18,4%. Із 0,9% до 2,6% зросла частка тих, хто вважає що ціни на сировину та матеріали в наступні три місяці зменшуватимуться.

Розмір. У залежності від розміру, показник мікропідприємств (0,36) є найвищим. Значення індексу для малих підприємств становить 0,20. Найнижчим та приблизно однаковим показник є для середніх (0,12) та великих (0,08) підприємств.

Регіон. Найбільше про можливе підвищення відпускних цін говорять у Харківській (0,94), Сумській (0,82) та Чернівецькій (0,71) областях. Показники Рівненської (0,04), Івано-Франківської (-0,06) та Київської (-0,12) областей мають найнижче та від'ємне значення.

Галузь. У галузевому розрізі найвище значення індексу має машинобудування (0,41). Найнижчий показник очікувань у поліграфічній промисловості, значення якого дорівнює нулю.

Рис. 21. Індекси змін цін на готову продукцію

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Показник дебіторської заборгованості значно покращився в жовтні порівняно з вереснем. Значення індексу змін дебіторської заборгованості зменшилось із -0,18 до -0,24. Частка тих, хто повідомив про скорочення заборгованості, збільшилась лише незначним чином, із 34,0% до 35,0%, частка тих, у кого накопичилась заборгованість, зменшилась із 13,2% до 9,6%. Частка тих, для кого нічого не змінилось, збільшилась із 52,8% до 55,3%.

Розмір. Ситуація з дебіторською заборгованістю є приблизно однаковою та значно кращою для середніх (-0,31) та малих (-0,36) підприємств. Показник великих (-0,09) та мікропідприємств (-0,08) є значно вищим та гіршим.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні різниці в значеннях цього показника. У розрізі регіонів найбільше зростання дебіторської заборгованості було зафіксовано в м. Києві (0,55). Водночас, у Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській (по -1,00 для кожної) областях показник дебіторської заборгованості скоротився найбільше.

Галузь. При галузевому розподілі найвище значення, яке дорівнює нулю, має машинобудування. Найнижчими є показники харчової (-0,40) та легкої (-0,28) промисловості

Очікувані зміни дебіторської заборгованості

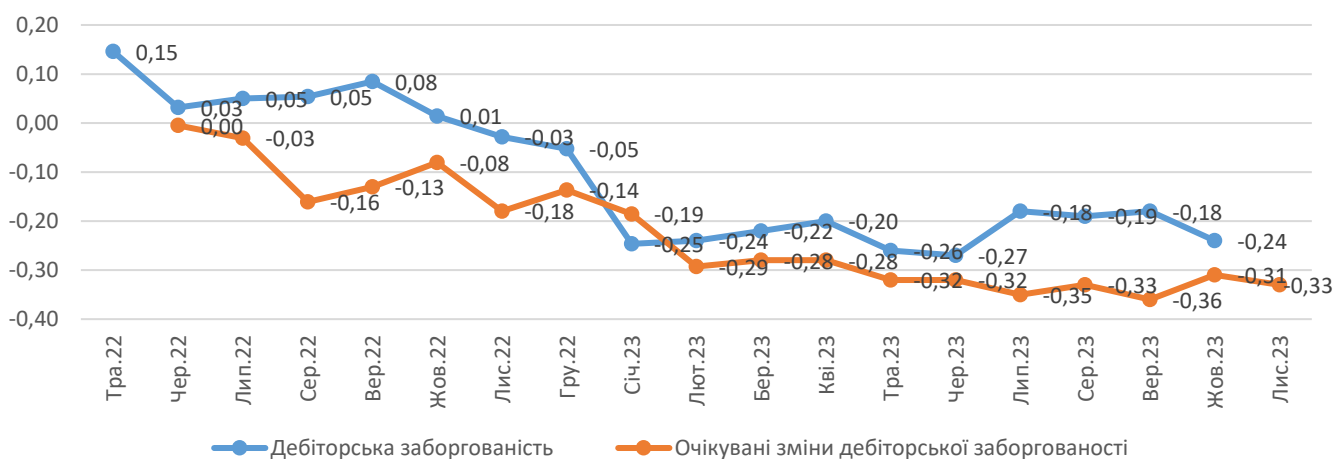
У перспективі трьох місяців підприємці очікують на подальше зменшення показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ незначним чином зменшився, із -0,31 до -0,33. Частка опитаних, що очікують накопичення заборгованості, дещо зменшилась, із 3,7% до 2,4%, водночас, частка тих, хто очікує на її скорочення, істотно не змінилась та становить 34,4% (було 36,5%). Частка тих, хто вважає, що нічого не зміниться, дещо збільшилась, із 59,8% до 61,2%.

Розмір. При розподілі за розміром вище значення показника мають великі (-0,22) та мікропідприємства (-0,14). Найнижче значення індексу мають середні (-0,40) та малі (-0,42) підприємства.

Регіон. У регіональному розподілі найбільше та вище за нуль значення мають Вінницька (0,25) область, м. Київ (0,10) та Полтавська (0,05) область. Найнижчими є показники Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей (по -1,00 для кожної).

Галузь. Найвищим є показник очікувань зі збільшення дебіторської заборгованості для деревообробної (-0,14) промисловості, а найнижчий показник має харчова (-0,44) промисловість.

Рис. 22. Індекси змін дебіторської заборгованості

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

У жовтні порівняно з вереснем показник кредиторської заборгованості істотно не змінився. ІНДЕКС ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ становить -0,26 (був -0,25). Частка опитаних, що повідомили про накопичення заборгованості, дещо зменшилась, із 8,1% до 6,4%, тоді як частка тих, для кого кредиторська заборгованість скоротилась, майже не змінилась та становить 34,1% (була 34,3%). Частка тих, для кого нічого не змінилось за минулий місяць, збільшилась із 57,6% до 59,5%.

Розмір. Показник малих (-0,37) та середніх (-0,33) підприємств є значно кращим та приблизно однаковим. Водночас, показник мікро- (-0,11) та великих (-0,14) підприємств є значно вищим.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності. Ситуація з накопиченням кредиторської заборгованості є найгіршою у Волинській (0,31) області та м. Києві (0,25). Найкраща ситуація у Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській (по -1,00 для кожної) областях.

Галузь. У галузевому розподілі найвищим є показник для машинобудування (-0,03) та металообробки (-0,05). Найнижчим є значення для харчової (-0,41) промисловості.

Очікувані зміни кредиторської заборгованості

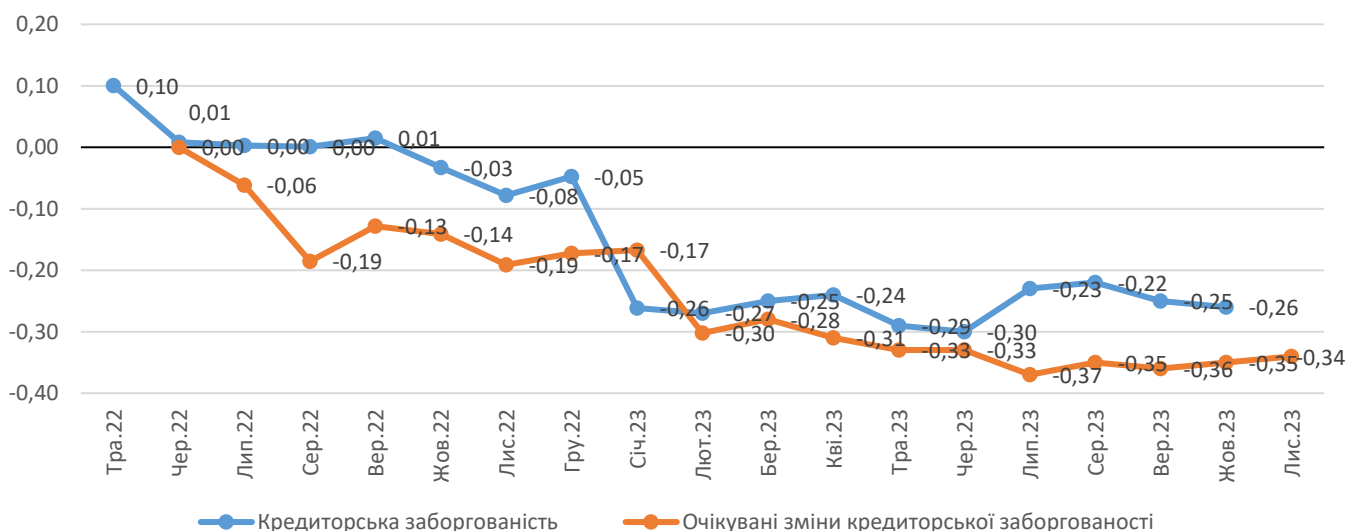
На наступні три місяці підприємці не очікують суттєвих змін показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ становить -0,34 (був -0,35). Частка тих, хто очікує на скорочення обсягів кредиторської заборгованості, майже не змінилась (36,1% у вересні та 35,9% у жовтні), частка тих, хто очікує на її накопичення, дещо збільшилась, із 0,07% до 1,6%. Частка тих респондентів, які вважають, що нічого не зміниться, незначним чином зменшилась, із 63,2% до 62,6%.

Розмір. Показник малих (-0,44) та середніх (-0,39) підприємств є значно кращим. Дещо вищим є значення для великих (0,22) підприємств. Удвічі вищим та найгіршим показник кредиторської заборгованості є для мікропідприємств (-0,11).

Регіон. Показник очікувань за кредиторською заборгованістю є додатним та вищим від нуля для Вінницької (0,25) області та м. Києва (0,05). Найнижчими є показники Львівської, Івано-Франківської, Сумської, та Тернопільської (по -1,00 для кожної) областей.

Галузь. Серед галузей найвищими є показники металообробки та деревообробної (по -0,19 для кожної) промисловості. Найнижче значення має харчова (-0,44) промисловість.

Рис. 23. Індекс змін кредиторської заборгованості

ПОДАТКОВА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення податкової заборгованості сповільнюються. ІНДЕКС ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНІСТІ майже не змінюється вже третій місяць поспіль та становить -0,32 у жовтні (два місяці поспіль значення було -0,31). Частка підприємств, що повідомили про скорочення податкової заборгованості за минулий місяць, становить 33,6% (було 33,2%), а частка респондентів, які вказали на збільшення податкової заборгованості, при цьому, незначним чином зменшилась, із 1,0% до нуля. Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбулось, дещо збільшилась, із 65,8% до 66,4%.

Розмір. Показники податкової заборгованості є вищими та приблизно однаковими для великих (-0,16) та мікропідприємств (-0,18). Значення середніх (-0,37) та малих (-0,48) є значно нижчим та кращим.

Регіон. Спостерігаються суттєві відмінності в значенні цього показника за регіонами. Значення для м. Києва, Київської, Вінницької, Черкаської, Чернігівської, Волинської, Закарпатської та Запорізької областей дорівнює нулю. Найнижчими є показники Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей (по -1,00 для кожної).

Галузь. Найвище значення має показник податкової заборгованості для металообробки (-0,11) та машинобудування (-0,15). Значення поліграфічної (-0,37) та харчової (по -0,45) промисловості є найнижчими.

Очікувані зміни податкової заборгованості

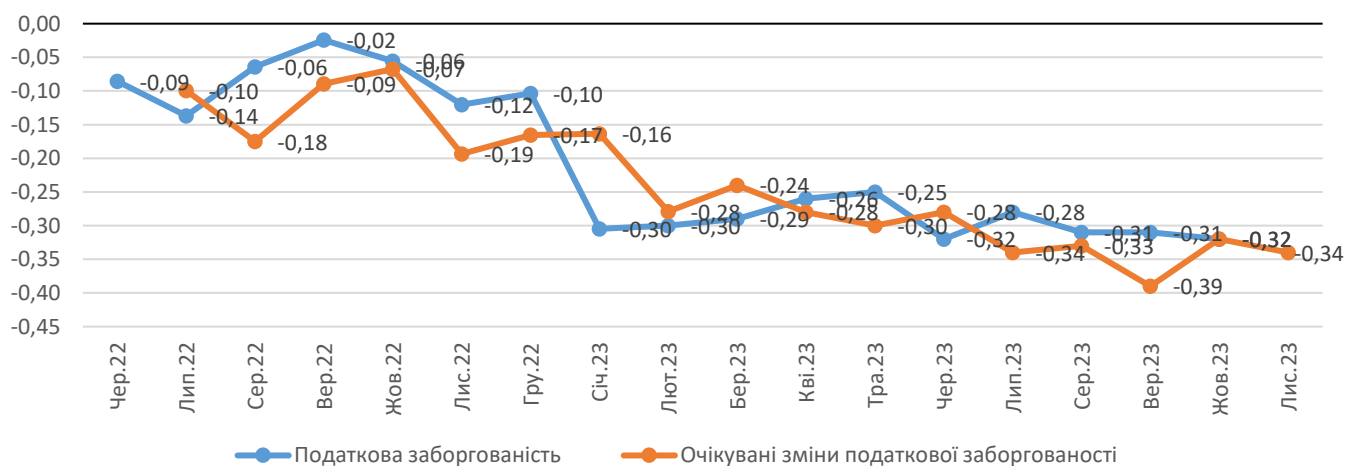
На наступні три місяці підприємці очікують на незначне покращення показника. ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ зменшився із -0,32 до -0,34. У відсотковому розподілі при цьому істотних змін не відбулось. Частка тих, хто прогнозує скорочення податкової заборгованості, становить 34,5% (було 33,4%), а частка тих, хто очікує на її збільшення, становить 0,2% (було 0,8%). Частка тих, хто не очікує змін, також майже не змінилась та становить 65,3% було 65,8%.

Розмір. Показник очікувань щодо податкової заборгованості є гіршим для мікропідприємств (-0,14). Показник великих підприємств становить 0,23. Показники малих (-0,47) та середніх (-0,36) підприємств є значно кращими.

Регіон. У регіональному розподілі показник очікувань Вінницької області єдиний має додатне значення (0,25). Показник Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей є найнижчим (по -1,00 для кожної).

Галузь. Найвищим показник очікувань податкової заборгованості є вищим для хімічної (-0,12) та деревообробної (-0,17) промисловості. Найнижчими є показник для харчової (-0,43) промисловості.

Рис. 24. Індекс змін податкової заборгованості

КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ

Зміни щодо попереднього місяця

Темпи скорочення зайнятості істотно не змінилися порівняно з вереснем, хоча показник поступово зменшується вже два місяці поспіль. ІНДЕКС ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ у жовтні зменшився із -0,04 до -0,06. Частка респондентів, що повідомляють про скорочення кількості співробітників, задіяних в усіх операціях, незначним чином збільшилась, із 6,1% до 7,7%, водночас, частка тих, хто вказав на їх збільшення, істотно не змінилась та становить 1,3% (було 1,9%). Частка тих, для кого нічого не змінилось, зменшилась із 92,0% до 90,9%.

Розмір. Показник є вищим та приблизно однаковим для середніх (-0,03) та великих (-0,05) підприємств. Водночас, показник малих (-0,09) та мікропідприємств (-0,11) є дещо нижчим.

Регіон. У регіональному розподілі вищим за нуль показник є для Полтавської (0,05) та Волинської (0,03) областей. Найнижче значення мають Дніпропетровська (-0,50) та Сумська (-0,03) області.

Галузь. Показник поліграфічної промисловості дорівнює нулю. Показники інших галузей мають від'ємне значення, та найнижчими є показники машинобудування (-0,23) та металообробки (-0,23) є найнижчими.

Очікувані зміни кількості працівників

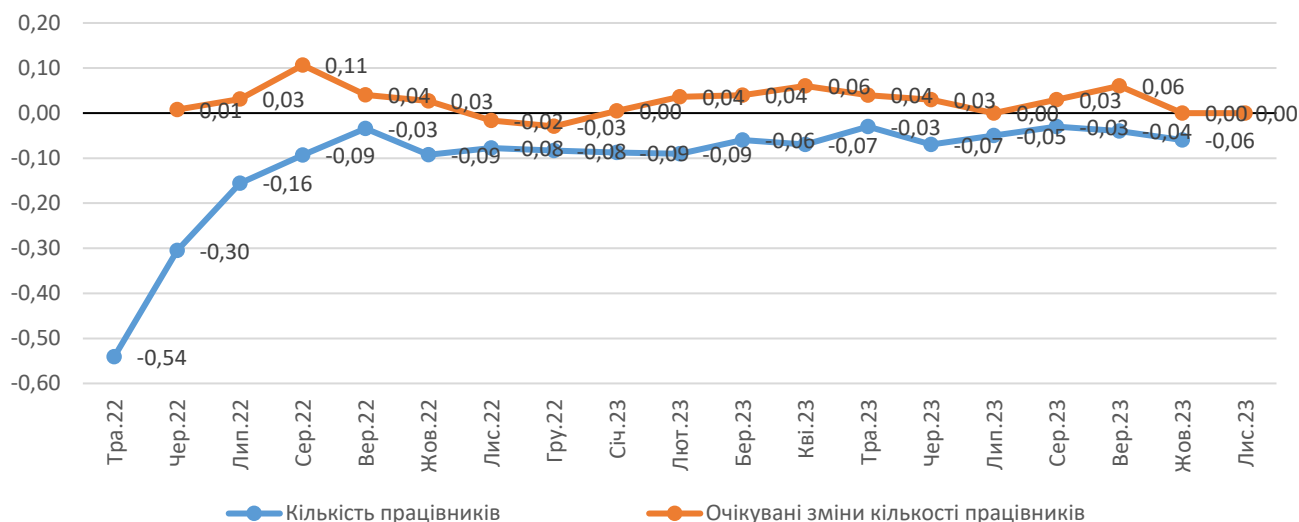
У майбутні три місяці опитані керівники підприємств не очікують змін щодо кількості працівників: ІНДЕКС ОЧІКУВАНИХ ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ два місяці поспіль дорівнює нулю. У відсотковому розподілі частка тих опитаних, які планують збільшувати кількість працівників, незначним чином збільшилась, із 3,0% до 4,1%, водночас частка тих, хто очікує на скорочення кількості працівників, істотно не змінилась (3,0% у вересні та 3,9% у жовтні). Частка тих, хто не планує змін, зменшилась із 94,0% до 92,0%.

Розмір. У залежності від розміру підприємства показник мікропідприємств є найвищим та становить 0,05. Показник середніх підприємств становить 0,02, а показник великих підприємств дорівнює нулю. Показник малих підприємств єдиний має від'ємне значення.

Регіон. Значення індексу очікуваних змін кількості працівників суттєво залежить від регіону розташування підприємства. У регіональному розподілі найвищий показник очікувань зафіксовано для Харківської (0,28) та Волинської (0,08) областей. Найнижчі та від'ємні значення показника мають м. Київ (-0,09), Дніпропетровська (-0,20) та Сумська (-0,21) області.

Галузь. У галузевому розрізі найвищим індекс очікувань є для легкої (0,05) та харчової (0,02) промисловості. Найнижчий показник має металообробка (-0,19).

Рис. 25. Індекс змін кількості працівників

ПРАЦІВНИКИ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСТКАХ

Зміни щодо попереднього місяця

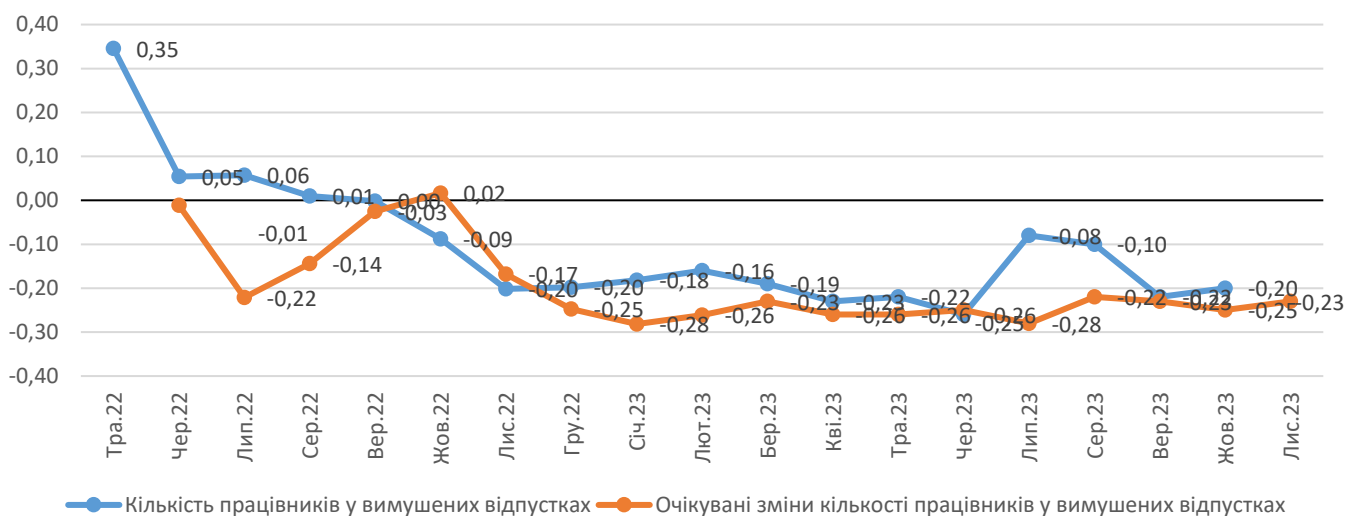
Темпи скорочення кількості працівників у вимушених відпустках дещо сповільнились. ІНДЕКС ЗМІН КІЛЬКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ВИМУШЕНИХ ВІДПУСТКАХ незначним чином збільшився, із -0,22 до -0,20. Частка тих, хто повідомив про збільшення таких працівників, істотно не змінилась та становить 2,9% (була 3,1%). Водночас, частка тих, хто вказав на їх скорочення, незначним чином зменшилась, із 25,8% до 24,1%. Частка тих, для кого за минулий місяць ситуація не змінилась, збільшилась із 71,0% до 73,1%.

Розмір. Показник мікро- та великих підприємств є вищим та однаковим (по -0,05 для кожного), а показник середніх (-0,27) та малих (-0,31) є значно нижчим.

Регіон. Найбільшою мірою з-поміж різних регіонів зростання показника спостерігається для підприємств Сумської (0,36) та Вінницької (0,08) областей, а найчастіше про зменшення кількості співробітників, що перебувають у вимушених відпустках, повідомляють у Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській (по -1,00 для кожної) областях.

Галузь. У галузевому розподілі гірші показники щодо кількості працівників у вимушених відпустках має машинобудування (0,03), показник якого є додатними. Показники поліграфічної (-0,36) та харчової (-0,33) промисловості є найнижчими.

Рис. 26. Індекси змін кількості працівників у вимушених відпустках

Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках

Підприємства, які мають працівників у вимушених відпустках, очікують на збільшення їхньої кількості. Індекс очікуваних змін кількості працівників у вимушених відпустках дещо збільшився, із -0,25 до -0,23. Частка тих підприємств, на яких очікується зростання кількості працівників у вимушених відпустках, дещо збільшилась, із 0,7% до 1,2%. Водночас, частка тих, хто вважає, що кількість таких працівників на їхньому підприємстві скоротиться, істотно не змінилась та становить 25,1% (була 26,9%). Частка тих, хто вважає, що жодних змін не відбудеться, незначним чином збільшилась, із 72,3% до 73,7%.

Розмір. Показник мікропідприємств дорівнює нулю та є найвищим. Дещо нижчим є значення для великих (-0,12) підприємств. Показники середніх (-0,27) та малих (-0,35) підприємств є суттєво нижчими.

Регіон. Показники очікувань для Сумської (0,30) та Волинської (0,03) областей є вищими та додатними. Показники Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської (по -1,00 для кожної) областей є найнижчими.

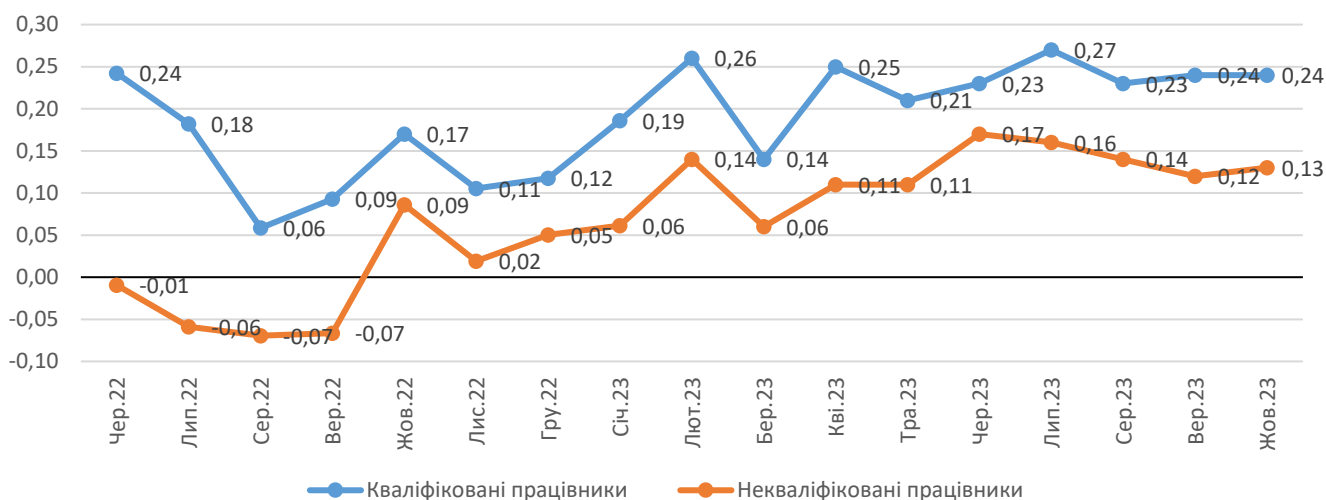
Галузь. Найвищим є показник очікувань щодо кількості працівників у вимушених відпустках для хімічної промисловості, який дорівнює нулю. Найнижчим є показник для харчової (-0,34) та поліграфічної (-0,36) промисловості.

КВАЛІФІКОВАНІ ТА НЕКВАЛІФІКОВАНІ ПРАЦІВНИКИ

У жовтні 2023 року труднощі в пошуку як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників істотно не змінились. Значення індексу труднощів у пошуку кваліфікованих працівників становить 0,24, як і минулого місяця. Значення індексу труднощів у пошуку некваліфікованих працівників майже не змінилось після тримісячного поступового зниження та становить 0,13 (було 0,12).

Частка керівників підприємств, які вказали на те, що кваліфікованих працівників важче знайти, дещо збільшилась, із 25,7% до 27,7%. Водночас, майже не змінилась частка тих, кому важче шукати некваліфікованих працівників (18,0% у вересні та 18,8% у жовтні). Відсоток тих, кому легше знайти кваліфікованих працівників, істотно не змінився та становить 1,9% (був 1,5%), так само як і частка тих, кому легше шукати некваліфікованих працівників, яка становить 5,3% (була 5,7%). При цьому, частка тих, хто не відчуває жодних змін у пошуку кваліфікованих робітників, зменшилась із 72,8% до 70,5%, а для некваліфікованих працівників відсоток майже не змінився та становить 75,9% (був 76,3%).

Рис. 27. Індекси змін кваліфікованих та некваліфікованих працівників

Кваліфіковані працівники

Розмір. Залежно від розміру підприємства, показник є нижчим та приблизно однаковим для малих (0,28) та середніх (0,22) підприємств. Показник великих підприємств становить 0,20. Найважче шукати кваліфікованих працівників мікропідприємствам, показник яких є найвищим та становить 0,49.

Регіон. Зафіксовано суттєві регіональні відмінності на ринку праці. У регіональному розподілі найлегше шукати кваліфікованих працівників у Львівській, Рівненській, Одеській, Черкаській та Закарпатській областях, показник яких є найнижчим та дорівнює нулю. Найбільші складнощі з пошуком кваліфікованих працівників мають Чернігівська (1,00), Хмельницька (0,96), Дніпропетровська та Полтавська (по 0,95 для кожної) області.

Галузь. У галузевому розподілі менше складнощів із пошуком кваліфікованих працівників має деревообробна (0,20) промисловість. Важче шукати кваліфікованих працівників для металообробки (0,47) та машинобудування (0,40).

Некваліфіковані працівники

Розмір. Найлегше шукати некваліфікованих працівників великим (0,09) та малим (0,10) підприємствам. Індекс труднощів у пошуку некваліфікованих працівників для середніх підприємств становить 0,15. Найважче шукати некваліфікованих працівників для мікропідприємств, індекс яких становить 0,31.

Регіон. У регіональному розподілі найлегше шукати некваліфікованих працівників у Сумській (-0,71), Чернівецькій (-0,17) та Харківській (-0,06) областях. Найбільші складнощі з пошуком некваліфікованих працівників у Чернігівській (1,00) Хмельницькій (0,91) та Дніпропетровській (0,85) областях.

Галузь. Найгірші показники щодо пошуку некваліфікованих працівників спостерігаються для металообробки (0,26) та легкої (0,20) промисловості, найнижчим є значення для хімічної (0,09) промисловості та деревообробки (0,05).

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА

Проблеми ведення бізнесу під час війни

Головною перешкодою для бізнесу, пов'язаною з повномасштабним російським вторгненням, у жовтні 2023 року було **зростання цін на сировину та матеріали**. Ця проблема виходить на перше місце вже вісім місяців поспіль у 2023 році: як і з березня до серпня 2023 року, у жовтні вона була найпоширенішою перешкодою для опитаного бізнесу. Однак останні два місяці абсолютне значення цієї перешкоди було меншим ніж у попередніх хвилях цього опитування. У вересні та жовтні на зростання цін скаржилися 46% та 48% підприємств відповідно, тоді як ще в серпні ця частка склала 57%.

На друге місце рейтингу перешкод у жовтні вийшла проблема **зменшення попиту на продукцію або послуги** підприємств. На неї вказало 33% учасників опитування – стільки ж, як було у вересні.

Третє місце рейтингу перешкод, викликаних повномасштабним російським вторгненням, розділили такі проблеми, як **небезпека для роботи** та **брак робочої сили внаслідок призову або виїзду співробітників**. На ці обидві перешкоди вказали по 32% опитаних. При цьому частка підприємств, які говорили про те, що працювати небезпечно, знизилася з 40% у вересні. Частка підприємств, які зіштовхнулися з браком персоналу, також зменшилася: у вересні таких було 37%.

Складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України в жовтні стали п'ятою за значенням проблемою, викликаною повномасштабною війною. Частка підприємств, які повідомили про ці складнощі, у жовтні склала 31%, що менше, ніж у попередньому місяці (38%).

Шосте місце в рейтингу перешкод, спричинених повномасштабним російським вторгненням, у жовтні 2023 року зайняли **перебої з електро-, водо- та теплопостачанням**, на які вказали 28% підприємств. Ця частка дещо зменшилася в порівнянні з попередніми місяцями: з травня до вересня 2023 року вона складала більше 30%.

З невеликою різницею в значеннях сьоме та восьме місця зайняли проблеми **державного регулювання курсу валют** та **розриву ланцюжків постачання**, про які в жовтні повідомили, відповідно, 22% та 21% респондентів.

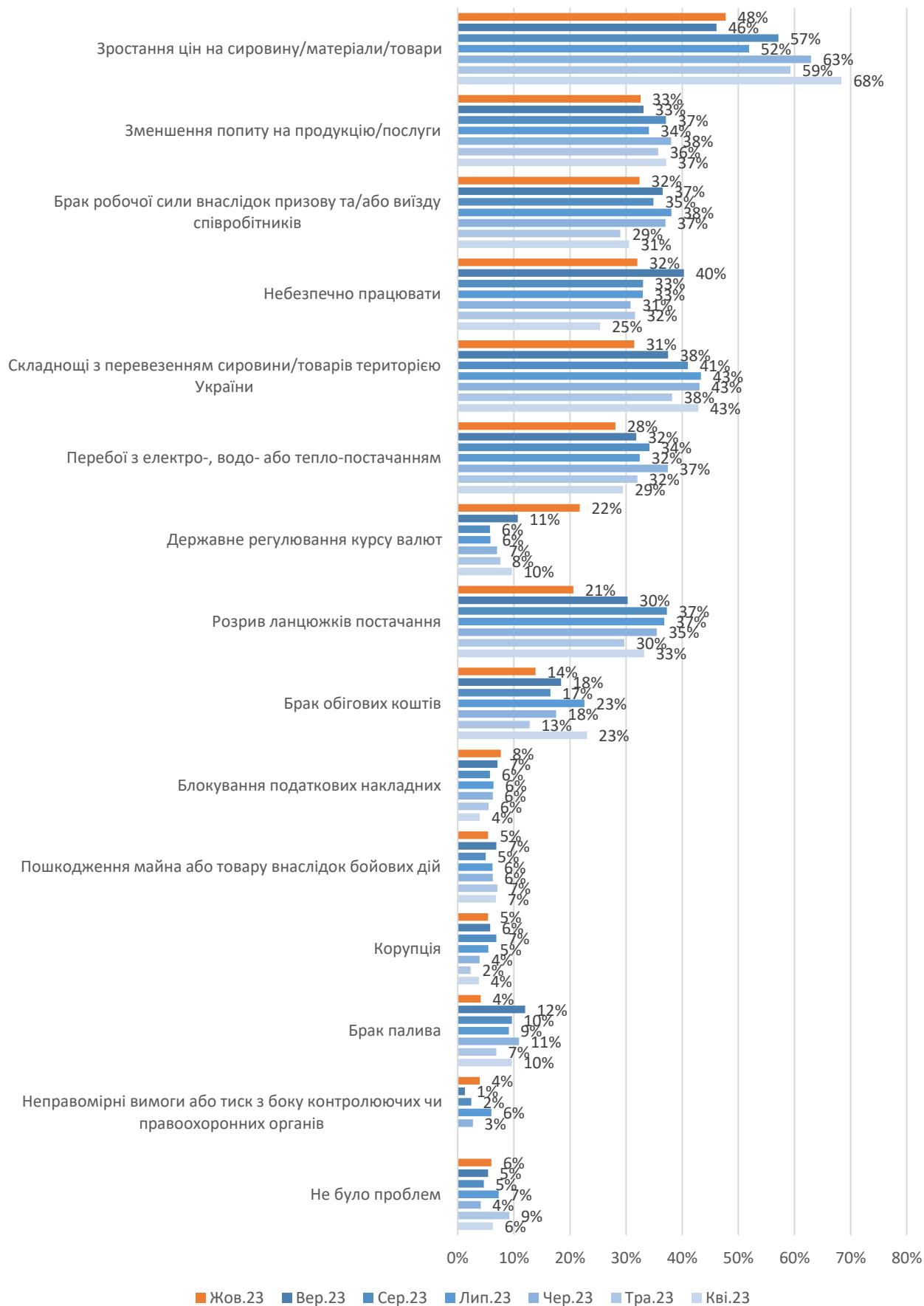
Слід зазначити, що частка підприємств, які скаржаться на проблеми з регулюванням курсу валют, досягла свого найбільшого значення за останні 11 місяців – із листопада 2022 року. Це може бути пов'язано зі зміною курсу валют на ринку або з побоюваннями бізнесу щодо наслідків переходу Національного банку України до керованої гнучкості обмінного курсу, про який було заявлено наприкінці вересня 2023 року. Натомість відсоток підприємств, які повідомили про проблеми з ланцюжками постачання, зменшився порівняно з вереснем.

Проблема **браку обігових коштів** торкнулася 14% опитаних підприємств і зайняла дев'яте місце в рейтингу перешкод. Блокування податкових накладних стало десятою за значенням проблемою для бізнесу в жовтні з 8% підприємств, які на це вказали.

Про такі перешкоди, як **пошкодження майна або товару внаслідок бойових дій, корупція, брак палива та неправомірні вимоги або тиск з боку контролюючих чи правоохоронних органів**, повідомили від 5% і менше підприємств. Крім цього, 6% підприємств, опитаних у жовтні 2023 року, сказали, що не зіштовхнулися з жодними проблемами.

Рис. 2. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу

Проблеми бізнесу різного розміру. Головна проблема для бізнесу в жовтні – зростання цін на сировину або матеріали – найбільше впливає на мікропідприємства. 57% із них повідомили про цю перешкоду, тоді як серед бізнесу більших розмірів таких підприємств було не більше 51%.

Також зі зменшенням розміру бізнесу посилюється вплив проблеми з попитом. Найчастіше про зменшення попиту повідомляють мікропідприємства (47%), тоді як серед малих підприємств ця частка зменшується до 36%, а для середніх і великих – до 27% та 28% відповідно. Відсоток бізнесу, який у жовтні зіштовхнувся з проблемами через перебої з електроенергією, також найбільший серед мікропідприємств (57%).

З іншого боку, великі підприємства більшою мірою говорять про небезпеку для роботи (45%). Для порівняння, частки мікро-, малих та середніх підприємств, які казали, що працювати небезпечно, склали від 26% до 31%.

Проблеми бізнесу за галузями промисловості. У деревообробній галузі промисловості частіше ніж в інших вказали на найголовнішу проблему для опитаного бізнесу в жовтні 2023 року: зростання цін на сировину чи матеріали (76% підприємств)³. Також ця проблема була більш гострою порівняно з іншими галузями для бізнесу сфери виробництва тканин, одягу та взуття (61%).

Про зменшення попиту в жовтні найчастіше говорили представники галузей машинобудування (51%), деревообробки (48%) та виробництва будівельних матеріалів (47%). Також у деревообробній галузі частіше ніж в інших повідомляли про брак персоналу через його мобілізацію або виїзд (52%). Проблема безпеки для роботи була найгострішою для металургії (40%), машинобудування (40%) та поліграфії (39%), а складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України найбільше торкнулися хімічної промисловості (57%).

Проблеми бізнесу за регіонами. На зростання цін на сировину або матеріали найчастіше скаржиться опитаний бізнес Житомирської області (100% підприємств), а також Сумської і Хмельницької областей та м. Києва (більше 70%)⁴.

Зменшення попиту на продукцію або послуги найбільше турбує опитані підприємства у Вінницькій та Полтавській (79%) областях.

У Дніпропетровській, Житомирській, Полтавській і Чернівецькій областях зафіксовані найвищі частки бізнесу, який зіштовхнувся з браком робочої сили через повномасштабну війну (більше 60%).

Про небезпеку для роботи в жовтні найчастіше говорили у Вінницькій (100%) та Дніпропетровській (95%) областях, а також на Полтавщині і Харківщині (80% та більше підприємств).

Перешкоди для зростання виробництва

До повномасштабного російського вторгнення Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводив щоквартальні опитування промислових підприємств у рамках проекту «Дослідження ділової думки: промисловість»⁵. Це був щоквартальний моніторинг оцінок та очікувань керівників промислових підприємств щодо змін ділового середовища загалом та показників роботи підприємств, який включав також їхню оцінку перешкод для зростання виробництва. Щокварталу підприємствам було запропоновано обрати з визначеного переліку перешкод ті, які найбільше для них актуальні.

Востаннє, перед повномасштабним російським вторгненням, це опитування проводилося в лютому 2022 року за результатами 4-го кварталу 2021 року, очікуваннями на 1-й квартал 2022 та оцінками на лютий 2022

³ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва».

⁴ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

⁵ Дивіться більше про проект «Дослідження ділової думки: промисловість» та читайте звіти з опитувань на вебсайті ІЕД: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products/business_idea_industry

(до 24 лютого). Тоді головною проблемою для опитаного бізнесу були обмеження, пов'язані з епідемією коронавірусу.

У жовтні 2023 року ми втретє з початку повномасштабного російського вторгнення запропонували підприємствам назвати перешкоди з цього переліку, щоб порівняти, наскільки вони змінилися для української промисловості під час повномасштабної війни. Тут ми наводимо результати опитування в жовтні 2023 року та порівнюємо їх із результатами двох попередніх хвиль, коли було поставлено це запитання (у квітні та липні 2023 року).

За результатами опитування, у жовтні найбільшою перешкодою в цьому рейтингу стала **війна і несприятлива безпекова ситуація**. На неї вказали 72% підприємств, що дещо менше ніж у липні (75%)⁶.

На другому місці серед цих перешкод у жовтні опинився **низький попит**, який назвали перешкодою 39% респондентів. Практично нічого не змінилося за попередні три місяці: у липні таких респондентів було 41%.

Надмірне оподаткування стало третьою за значенням перешкодою з цього переліку. Частка підприємств, які скаржаться на цю проблему, зросла майже вдвічі за останні пів року: із 21% у квітні до 30% у липні й далі до 38% у жовтні 2023 року.

Про вплив **несприятливої політичної ситуації** повідомило 35% респондентів, через що ця проблема зайняла четверте місце в рейтингу перешкод. Ця частка не змінилася з липня, але є суттєво меншою ніж у квітні, коли на неї вказали 51% опитаних – імовірно через те, що окремої перешкоди «війна і несприятлива безпекова ситуація» ще не було виділено в переліку варіантів і респонденти могли розуміти під негативною політичною ситуацією ще й воєнну і безпекову.

П'яте місце в рейтингу перешкод зайняв **несприятливий регуляторний клімат**. Це комбінований показник, який розраховується як частка тих, хто обрав хоча б одну з таких трьох перешкод, як **високий регуляторний тиск, часті зміни в економічному законодавстві та корупція**.

У жовтні про несприятливий регуляторний клімат повідомили 30% підприємств, що дещо більше ніж улітку 2023 року (у липні ця частка складала 28%). Серед складників цього показника за попередні три місяці найпомітніше змінилося значення корупції: воно збільшилося з 5% у липні до 10% у жовтні. Також почастишали повідомлення про високий регуляторний тиск (із 20% до 23%).

Таблиця 1. Перешкоди зростанню виробництва

	Квіт.23	Лип.23	Жов.23
Війна, несприятлива безпекова ситуація	-	75%	72%
Низький попит	39%	41%	39%
Надмірне оподаткування	21%	30%	38%
Несприятлива політична ситуація	51%	35%	35%
Несприятливий регуляторний клімат	32%	28%	30%
<i>Високий регуляторний тиск</i>	20%	20%	23%
<i>Корупція</i>	7%	5%	10%
<i>Зміни в економічному законодавстві</i>	13%	9%	7%
Недостатньо кваліфікованих працівників	12%	22%	23%
Проблеми ліквідності	27%	24%	20%
Недостатньо сировини	18%	20%	20%
Високий конкурентний тиск	15%	16%	15%
Високі ставки кредитів	9%	12%	11%
Брак виробничих потужностей	9%	4%	10%

⁶ У квітневому опитуванні війна не була виділена як окрема перешкода.

	Квіт.23	Лип.23	Жов.23
Доступність кредитів	13%	9%	8%
Проблеми з енергопостачанням	4%	4%	2%
Застарілі технології	3%	2%	2%

Розмір. Мікропідприємства частіше від бізнесу більших розмірів повідомляють про такі перешкоди для зростання бізнесу, як несприятлива політична ситуація (85%) та низький попит (49%).

З іншого боку, ці підприємства меншою мірою ніж інші схильні називати надмірне оподаткування та несприятливу політичну ситуацію серед перешкод для зростання. Так, надмірне оподаткування назвали такою перешкодою 16% мікропідприємств, а несприятливу політичну ситуацію – 13%.

Варто зазначити, що на несприятливий регуляторний клімат найчастіше вказують підприємства малого і середнього розмірів (34% та 35%). Зокрема, малі підприємства частіше від інших говорять про високий регуляторний тиск (29%), а середні – про корупцію (15%).

Галузь. У всіх галузях промисловості підприємства називають війну та несприятливу безпекову ситуацію головною перешкодою для зростання виробництва. Другу за значенням проблему – низький попит – найчастіше називають перешкодою представники хімічної промисловості, машинобудування та сфери виробництва будівельних матеріалів (більше 50%).

У хімічній (52%) та харчовій (44%) галузях промисловості зафіксована найбільша частка підприємств, які вказали на несприятливу політичну ситуацію. Несприятливий регуляторний клімат найбільше перешкоджає зростанню харчової промисловості (36%), хімічної промисловості (35%) та галузі виробництва будівельних матеріалів (33%). Зокрема, у цих трьох галузях підприємства частіше ніж в інших повідомляють про високий регуляторний тиск.

Регіон. Від 90% та більше опитаного бізнесу у Вінницькій, Дніпропетровській, Житомирській, Харківській, Чернівецькій та Чернігівській областях назвало війну та несприятливу безпекову ситуацію перешкодою для зростання. Це більше ніж в інших регіонах, охоплених цим опитуванням.

Про низький попит як про перешкоду для зростання найчастіше повідомляють у Полтавській області (100% опитаних), а також у Вінницькій, Харківській і Чернівецькій областях (60% і більше). У Закарпатській та Черкаській областях весь опитаний бізнес (100%) скаржиться на надмірне оподаткування.

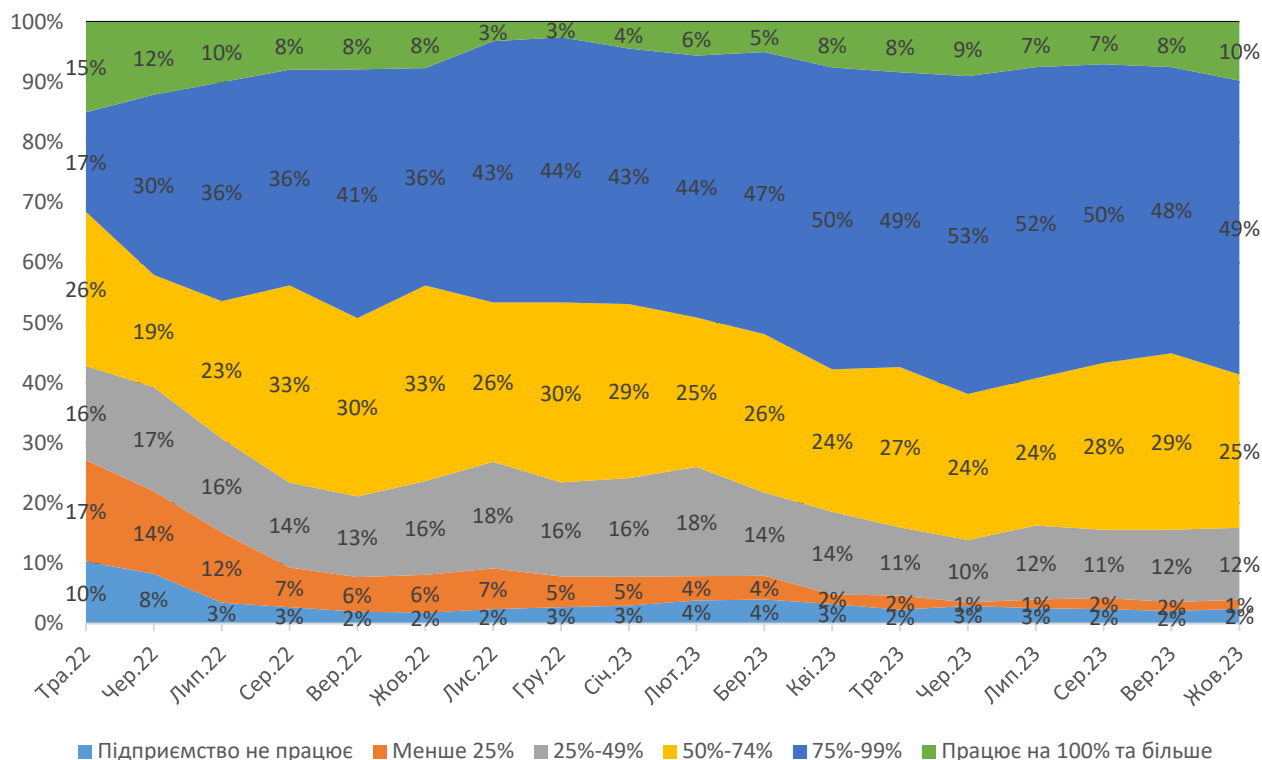
Вінницька і Львівська області вирізняються найвищими частками бізнесу, який говорить про несприятливу політичну ситуацію (88% і 75% опитаних відповідно). Найбільше підприємств, яким перешкоджає несприятливий регуляторний клімат, у Тернопільській (83%) та Львівській (71%) областях, а також в Івано-Франківській і Черкаській (по 53%).

Вплив війни на завантаження виробничих потужностей/обсяги виробництва

У жовтні 2023 року показник завантаження виробничих потужностей незначною мірою зріс порівняно з вереснем. У жовтні 10% підприємств повідомили, що працюють на повну потужність (100% і більше), що трошки вище ніж попереднього місяця (8%). Водночас, частка підприємств, які працюють майже на повну потужність (75% - 99%), становила 49% (52% у липні, 50% у серпні та 48% у жовтні). У результаті, **сумарна частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, становила 59%** (у липні – 59%, серпні – 57%, вересні – 55%). **Таким чином, перервано тримісячну тенденцію сповільнення відновлення виробництва.** Для порівняння, відповідний показник був найвищим за всі хвили опитування в червні – 62%.

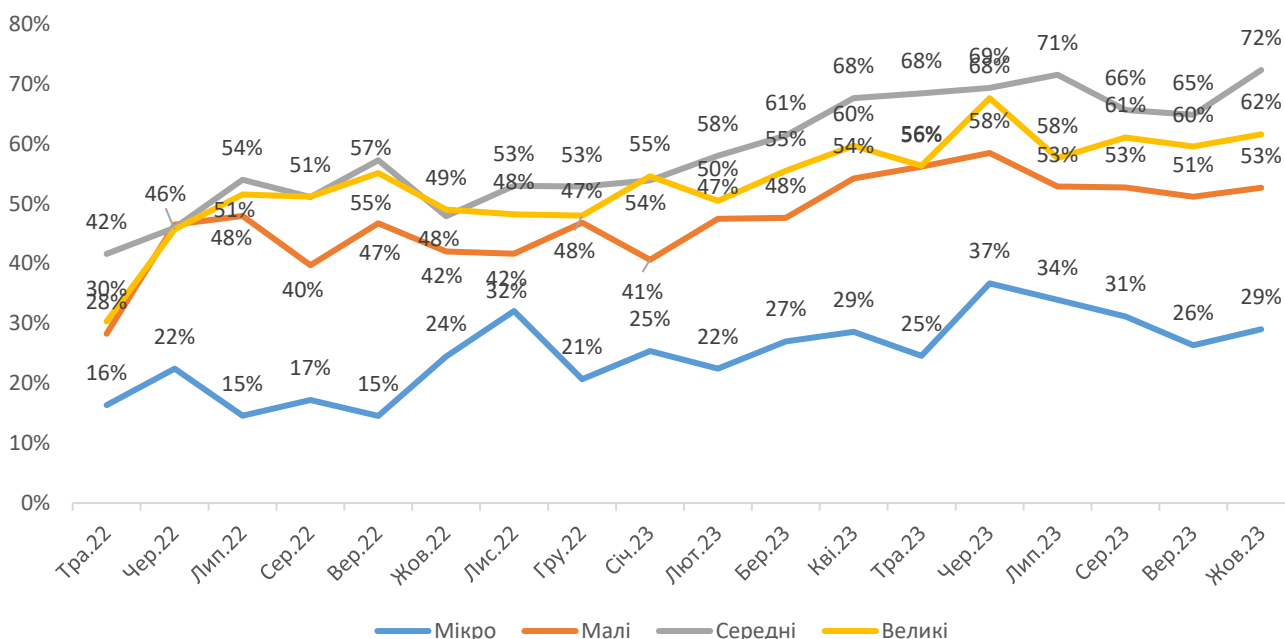
У жовтні 2% опитаних підприємств повідомили, що припинили свою діяльність упродовж війни. Цей показник продовжує залишатися низьким із липня 2022 року, у діапазоні 2% – 4%. Також залишається низькою частка підприємств, які працюють на рівні менше ніж 25% від довоєнних обсягів виробництва, лише 1% у жовтні (2% у вересні). Окрім цього, 12% підприємств працювали в жовтні на рівні 25% - 49% довоєнних виробничих потужностей (12% у вересні). **У підсумку, у жовтні лише 16% підприємств працювали менше ніж на половину потужності, порівняно з довоєнним часом.**

Рис. 28. Вплив війни на роботу підприємств (% опитаних)

Результати бізнесу різного розміру. Середній бізнес продовжує демонструвати найкращий темп відновлення виробництва. На майже повну та повну потужність порівняно з довоєнним періодом працювало в жовтні 72% середніх підприємств, що є найвищим показником для середнього бізнесу за всі хвили опитування (наприклад, було 65% у вересні). Водночас, відповідний показник незначною мірою також зріс для великого бізнесу – із 60% у вересні до 62% у жовтні. Частка малих підприємств, які працювали майже на повну та повну потужність, теж незначною мірою зросла – із 51% у вересні до 53% у жовтні. Для мікробізнесу показник залишається на низькому рівні – 29% у жовтні (26% у вересні).

Рис. 29. Частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом (за розміром підприємств, %)

Станом на жовтень 2023 року не працювали 15% представників мікробізнесу (12% у вересні). Для порівняння, великий та середній бізнес повністю відновив роботу - не працювало 0% опитаних у жовтні. Серед малих підприємств не відновили роботи 2% опитаних. Таким чином, **мікробізнес залишається більш чутливим до викликів воєнного часу.**

Результати бізнесу різних галузей. Харчова галузь залишається лідером із відновлення переробної промисловості. У жовтні 76% підприємств харчової галузі працювали майже на повну та повну потужність (73% у вересні). Це другий найвищий показник для галузі за весь час дослідження (був 78% у червні 2023 року). На другій сходинці завантаження поліграфічної промисловості, яке відновилося в жовтні після тримісячного скорочення, було 71% у червні, 64% у липні, 57% у серпні та 43% у вересні, але в жовтні зросло до 62%. Легка промисловість традиційно залишається в трійці лідерів, хоча і відбулося незначне скорочення з 61% у вересні до 57% у жовтні. Завантаження потужностей зросло в машинобудуванні – із 32% у вересні до 43% у жовтні. Завантаження потужностей зросло також у хімічній промисловості, деревообробній промисловості та металургії і металообробці. При цьому, у металургії та металообробці залишається найскладніша ситуація, оскільки лише 16% підприємств працювали на майже повну та повну потужність.

Рис. 30. Частка промислових підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність (75 – 99%, 100% та більше) порівняно з довоєнним періодом, % опитаних за галузями

	Лип.22	Сер.22	Вер.22	Жов.22	Лис.22	Гру.22	Січ.23	Лют.23	Бер.23	Кві.23	Тра.23	Чер.23	Лип.23	Сер.23	Вер.23	Жов.23
Харчова промисловість	58	61	62	62	58	63	62	66	66	73	73	78	72	72	73	76
Поліграфічна промисловість	57	53	61	53	75	54	33	50	58	62	60	71	64	57	43	62
Легка промисловість	43	47	62	44	60	46	46	52	63	65	55	69	66	64	61	57
Машинобудування	33	33	40	32	51	33	37	46	39	43	30	47	38	39	32	43
Хімічна промисловість	32	25	38	11	27	25	35	36	30	42	42	36	35	43	35	39
Деревообробна промисловість	35	25	22	26	43	22	18	17	13	42	33	36	38	30	26	36
Виробництво будматеріалів	11	13	39	33	29	25	14	14	15	30	38	38	44	41	31	27
Металургія та металообробка	26	26	20	10	13	17	23	24	22	20	29	27	26	10	10	16

Результати за регіонами Як і під час попередніх хвиль опитування, майже на повну та повну потужність у жовтні продовжують працювати всі або майже всі підприємства Івано-Франківської (100%), Львівської (100%), Одеської (100%), Полтавської (100%), Тернопільської (100%), Рівненської (96%) та Вінницької (96%) областей.

Водночас, ситуація залишається найскладнішою в прифронтових Запорізькій та Харківській областях, у яких, відповідно, 0% та 25% підприємств працювали на високому рівні завантаження потужностей. Низький рівень завантаження також на підприємствах Кіровоградської (36%), Сумської (35%), Черкаської (37%), Хмельницької (32%) областей, а також міста Києва (23%). Таким чином, проблеми з відновленням залежать не лише від географічного розташування бізнесу та близькості до лінії фронту, а й від логістичних, енергетичних та інших викликів, які дещо відрізняються за регіонами.

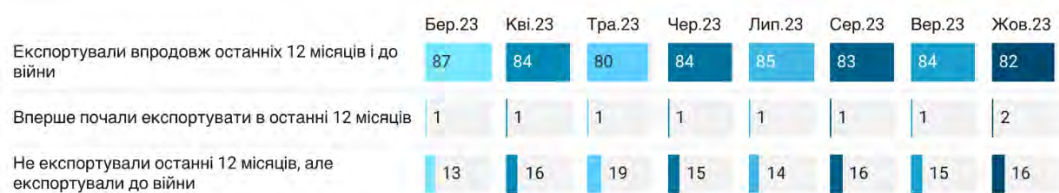
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У рамках вісімнадцятої хвилі опитування зафіксовано **62% опитаних (серед тих, які змогли дати відповідь), що були або є експортерами.** Водночас, 38% підприємств ніколи не мали експорту, а близько 1% (лише 3 респонденти) не змогли дати відповіді на запитання.

Станом на жовтень 2023 року серед експортерів **82% опитаних вказали, що експортували до війни, а також продовжували експортувати впродовж останніх 12-ти місяців.** Ще 2% підприємств уперше розпочали експортувати саме під час війни (упродовж останніх 12-ти місяців). Водночас 16% підприємств експортували до початку війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Таким чином, продовжується

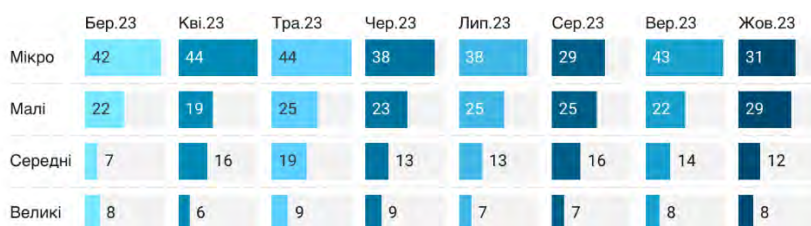
тенденція останніх місяців: частина бізнесу не може побороти нові виклики для експортної діяльності та відновити експорт.

Рис. 31. Вплив війни на експортну діяльність (% опитаних експортерів)

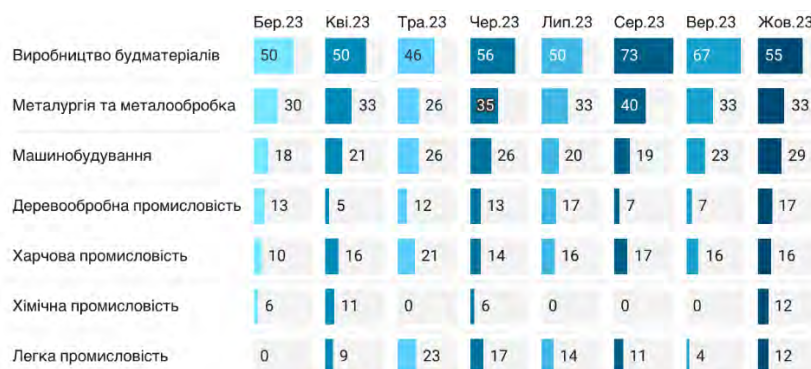
Результати бізнесу різного розміру. За результатами жовтня, знову зафіксовано закономірність щодо стану експортної діяльності залежно від розміру підприємства. Серед мікробізнесу 31% підприємств, які експортували до війни, але не мали експортної діяльності впродовж останніх 12-ти місяців. При цьому ситуація серед мікробізнесу покращилася порівняно з вереснем – показник зменшився з 43% до 31%. Також висока частка підприємств, які не можуть відновити експорту, серед малого бізнесу – 29%. Дещо краща ситуація серед середніх експортерів – 12% опитаних не експортували останні 12 місяців. Найкраща ситуація серед великого бізнесу, у якого відповідний показник становив 8%. Таким чином, великий бізнес традиційно є лідером із відновлення експортної діяльності.

Рис. 32. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за розміром підприємств (% опитаних експортерів)

Результати бізнесу за галуззю. Отримані дані вказують, що дотепер найбільш складна ситуація з відновленням експорту залишається в галузі виробництва будівельних матеріалів. Зокрема, 55% підприємств галузі експортували до війни, але не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців. Ситуація суттєво покращилася порівняно з серпнем (73%) та вереснем (67%), що може свідчити про певне відновлення експорту галузі. Також складна ситуація в металургії, для якої відповідний показник становить 33% (однак спостерігається покращення ситуації). На противагу цьому найкраща ситуація в хімічній промисловості та в легкій промисловості, у яких лише 12% підприємств не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців, хоча експортували до війни. У харчовій промисловості показник залишається на рівні попередніх місяців – 16%.

Рис. 33. Частка експортерів, які не експортували впродовж останніх 12-ти місяців, за галуззю промисловості (% опитаних експортерів)

Результати за регіонами. Упродовж усіх хвиль щомісячного опитування доступні дані не дозволяють зробити висновки щодо чітких регіональних закономірностей через недостатню наповнюваність підвбірок в окремих областях. Однак в окремих регіонах усі підприємства (серед тих, хто зміг дати відповідь) відновили експорт, зокрема в Івано-Франківській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській та Чернігівській областях. Найскладніша ситуація в Дніпропетровській та Житомирській областях, у яких відповідно 68% та 60% не мали експорту впродовж останніх 12-ти місяців, хоча мали його до війни.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

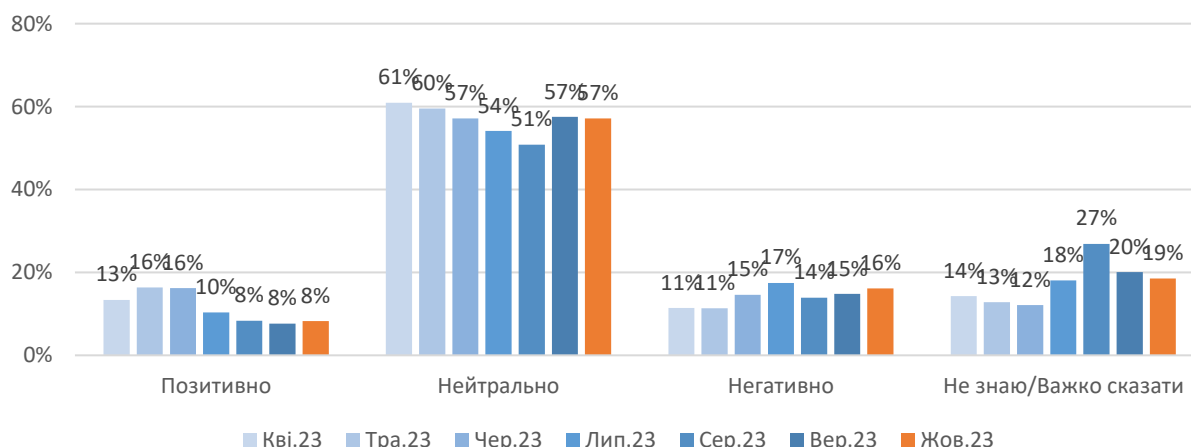
Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

У жовтні 2023 року частка позитивних оцінок державної політики щодо підтримки бізнесу залишилася на рівні 8%. Рівень позитивних оцінок цієї політики вже три місяці поспіль залишається найнижчим за весь період цього дослідження, перша хвиля якого була проведена в травні 2022 року.

Частка негативних оцінок у жовтні склала 16%. Вона практично не змінилася порівняно з вереснем, коли таких оцінок було 15%. Як і раніше, опитаний бізнес переважно нейтрально оцінив державну політику щодо підтримки бізнесу. Після поступового зменшення з 61% у квітні до 51% у серпні 2023 року, відсоток нейтральних оцінок зріс до рівня 57% у вересні, на якому він залишився і в жовтні.

Частка респондентів, які не змогли поставити оцінку державній політиці з підтримки бізнесу, склала 19%. Це майже стільки ж, як у попередньому місяці (20%), але значно нижче від піку цього показника, зафіксованого у серпні 2023 року (27%).

Рис. 3. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за розміром бізнесу. Серед представників середніх та великих підприємств порівняно найбільше тих, які дали позитивну оцінку державній політиці з підтримки бізнесу (10% та 11% відповідно). Найменшою ця частка є серед представників малих підприємств (4%).

Натомість у малому бізнесі державну політику з підтримки бізнесу оцінюють негативно частіше ніж в інших групах за розміром. Тут відповідна частка опитаних склала 25%. Представники мікропідприємств частіше від інших не змогли оцінити державну політику (36%).

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за сектором. Найчастіше позитивні оцінки державній політиці з підтримки бізнесу ставлять представники галузі виробництва будівельних матеріалів (23%)⁷.

⁷ У цьому аналізі не розглядаються підприємства галузей сільського господарства, будівництва, торгівлі та послуг, а також підприємства, що ввійшли до категорії «Інші виробництва».

З іншого боку, найвища частка негативних оцінок цієї політики зафіксована серед представників машинобудування (46%). Негативні оцінки досить поширені і в галузях поліграфії (23%) та деревообробки (20%).

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу за регіоном. Найвищий рівень позитивних оцінок державної політики з підтримки бізнесу у жовтні 2023 року зафіксовано в Одеській області (32%). У Запорізькій, Кіровоградській, Рівненській та Черкаській областях також досить часто ставили позитивні оцінки (від 16% до 20%)⁸.

Разом із цим, найбільші частки негативних оцінок серед бізнесу Вінницької (67%) та Сумської (50%) областей. Досить високим рівнем негативних оцінок державної підтримки бізнесу характеризується і Волинська та Дніпропетровська області, а також м. Київ (від 30% до 32%).

---

⁸ До порівняння не включено регіони, у яких не були опитані підприємства. Детальніше див. розділ «Вибірка».

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати 18-го нового щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: телефонне інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами та, у невеликій кількості випадків, самостійне заповнення онлайн-форми представниками підприємств, які під час попереднього телефонного контакту висловили бажання самостійно внести дані в онлайн-форму. Усі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам телефоном – було зібрано в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проєкту «Ділова думка». Це, зокрема, показники, які в числовому вимірі показують зміни з місяця в місяць таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у наступні три та шість місяців.

Такі індекси обчислюють за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився, а результат є балансом між позитивними та негативним відповідями. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів – на його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, на яких виробництво скоротилось. Для більш точного заміру на рівні мікроданих відбувається зважування кожної відповіді з урахуванням розміру підприємства за кількістю працівників.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах.

Польовий етап опитування тривав із 16 до 31 жовтня 2023 року.

ВИБІРКА

Усього у 18-й хвилі було опитано 534 підприємства. Вони розташовані у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях та в місті Києві. У кожному з цих регіонів було опитано від 16-ти до 44-ох підприємств⁹.

Більшість вибірки склали промислові підприємства – 500 підприємств або 94% вибірки. Серед них переважають підприємства харчової промисловості, легкої промисловості та машинобудування. До сфери сільського господарства належать вісім опитаних підприємств (1,5% вибірки), до торгівлі – 16 (3% вибірки). Сім підприємств або 1,3% вибірки працюють у сфері послуг, і три підприємства (0,6%) належать до галузі будівництва.

Серед опитаних підприємств є підприємства різних розмірів, які визначаються за кількістю працівників. Із них мікропідприємств (до 10-ти працівників включно) – 62 або 12% вибірки, малих (від 11-ти до 50-ти працівників) – 171 або 32% вибірки, середніх (від 51-го до 250-ти працівників) – 184 або 34% вибірки, і великих (більше ніж 250 працівників) – 117 або 22% вибірки.

⁹ В опитуванні зазначалась область, у якій знаходилося підприємство на час проведення опитування.

Додаток 1. Вибрані результати опитування в цифрах

Вибірка

Розмір підприємств

	Кількість	Частка вибірки
Мікро-	62	12%
Малі	171	32%
Середні	184	34%
Великі	117	22%
УСЬОГО	536	100%

Сектор/галузь промисловості

	Кількість	Частка вибірки
Сільське господарство	8	1,5%
Виробництво металу та металообробка	25	5%
Хімічна промисловість	23	4%
Машинобудування	35	7%
Деревообробна промисловість	25	5%
Виробництво будівельних матеріалів	30	6%
Харчова промисловість	176	33%
Легка промисловість	46	9%
Поліграфічна промисловість	13	2%
Інші виробництва	127	24%
Будівництво	3	0,6%
Торгівля	16	3%
Послуги	7	1,3%
УСЬОГО	534	100%

Показники діяльності підприємств та ділового середовища за розміром, індекс змін (жовтень 2023)

	Усі	Мікро	Малі	Середні	Великі
Виробництво	0,18	-0,20	0,09	0,17	0,28
Очікувані зміни виробництва	0,36	0,24	0,29	0,45	0,33
Продажі	0,15	-0,21	0,07	0,16	0,23
Очікувані зміни продажів	0,36	0,19	0,30	0,45	0,32
Експорт	0,08	-0,29	-0,20	0,10	0,16
Очікувані зміни експорту	0,29	0,17	0,11	0,38	0,29
Дебіторська заборгованість	-0,24	-0,08	-0,36	-0,31	-0,09
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,33	-0,14	-0,42	-0,40	-0,22
Кредиторська заборгованість	-0,26	-0,11	-0,37	-0,33	-0,14
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,34	-0,11	-0,44	-0,39	-0,22
Податкова заборгованість	-0,32	-0,18	-0,48	-0,37	-0,16
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,34	-0,14	-0,47	-0,36	-0,23
Запаси сировини	0,08	-0,07	0,01	0,09	0,15
Очікувані зміни запасів сировини	0,22	0,00	0,14	0,26	0,24
Запаси готової продукції	-0,26	-0,27	-0,36	-0,27	-0,16

	Усі	Мікро	Малі	Середні	Великі
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,28	-0,15	-0,40	-0,30	-0,18
Нові замовлення	0,12	-0,16	0,02	0,14	0,20
Очікувані зміни нових замовлень	0,36	0,18	0,36	0,38	0,35
Ціни на сировину та матеріали	0,36	0,33	0,39	0,27	0,46
Ціни на сировину та матеріали (очікування)	0,19	0,31	0,19	0,15	0,22
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,27	0,27	0,34	0,22	0,28
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,13	0,36	0,20	0,12	0,08
Кількість працівників	-0,06	-0,11	-0,09	-0,03	-0,05
Очікувані зміни кількості працівників	0,00	0,05	-0,03	0,02	0,00
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,20	-0,05	-0,31	-0,27	-0,05
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,23	0,00	-0,35	-0,27	-0,12
Кваліфіковані працівники	0,24	0,49	0,28	0,22	0,20
Некваліфіковані працівники	0,13	0,31	0,10	0,15	0,09
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,02	-0,28	-0,14	0,01	0,07
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,33	0,21	0,34	0,36	0,29
Оцінка ділового середовища	-0,09	-0,38	-0,22	-0,01	-0,05
Очікувані зміни ділового середовища	0,33	-0,03	0,35	0,38	0,28
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,20	0,28	0,15	0,12	0,33
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,34	0,03	0,35	0,41	0,26

Показники діяльності підприємств та ділового середовища за галуззю промисловості, індекс змін (вересень 2023)

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Виробництво	0,18	-0,16	0,17	0,09	-0,08
Очікувані зміни виробництва	0,36	-0,14	0,09	0,17	0,24
Продажі	0,15	-0,16	0,09	-0,03	-0,04
Очікувані зміни продажів	0,36	-0,14	0,09	0,21	0,24
Експорт	0,08	0,17	-0,06	-0,26	-0,13
Очікувані зміни експорту	0,29	0,00	0,00	0,05	0,20
Дебіторська заборгованість	-0,24	-0,05	-0,19	0,00	-0,18
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,33	-0,19	-0,33	-0,29	-0,14
Кредиторська заборгованість	-0,26	-0,05	-0,30	-0,03	-0,23
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,34	-0,19	-0,20	-0,29	-0,19
Податкова заборгованість	-0,32	-0,11	-0,18	-0,15	-0,17
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,34	-0,25	-0,12	-0,22	-0,17

	Усі	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Запаси сировини	0,08	-0,20	0,00	-0,12	-0,24
Очікувані зміни запасів сировини	0,22	-0,09	0,09	-0,03	0,00
Запаси готової продукції	-0,26	-0,26	-0,05	-0,04	-0,36
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,28	-0,09	-0,23	-0,08	-0,25
Нові замовлення	0,12	-0,20	0,00	-0,03	-0,04
Очікувані зміни нових замовлень	0,36	-0,10	0,05	0,22	0,17
Ціни на сировину та матеріали	0,36	0,28	0,17	0,51	0,28
Ціни на сировину та матеріали (очікування)	0,19	0,05	0,29	0,44	0,23
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,27	0,24	0,22	0,34	0,24
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,13	0,05	0,24	0,41	0,14
Кількість працівників	-0,06	-0,20	-0,17	-0,23	-0,04
Очікувані зміни кількості працівників	0,00	-0,19	-0,14	-0,04	0,00
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,20	-0,05	0,00	0,03	-0,11
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,23	-0,07	0,00	-0,10	-0,11
Кваліфіковані працівники	0,24	0,47	0,26	0,40	0,20
Некваліфіковані працівники	0,13	0,26	0,09	0,15	0,05
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,02	-0,48	-0,17	-0,17	-0,08
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,33	-0,22	0,05	0,23	0,18
Оцінка ділового середовища	-0,09	-0,40	-0,17	-0,34	-0,28
Очікувані зміни ділового середовища	0,33	-0,20	0,11	0,32	0,19
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,20	0,00	0,25	0,24	0,31
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,34	-0,04	0,14	0,09	0,12

	Усі	Виробництво будматеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Виробництво	0,18	-0,13	0,22	0,43	-0,08
Очікувані зміни виробництва	0,36	0,04	0,50	0,32	0,36
Продажі	0,15	-0,13	0,19	0,35	-0,08
Очікувані зміни продажів	0,36	0,00	0,49	0,35	0,45
Експорт	0,08	-0,20	0,10	0,36	-0,33
Очікувані зміни експорту	0,29	0,00	0,37	0,31	-0,17
Дебіторська заборгованість	-0,24	-0,27	-0,40	-0,28	-0,18
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,33	-0,25	-0,44	-0,30	-0,27
Кредиторська заборгованість	-0,26	-0,31	-0,41	-0,23	-0,18

	Усі	Виробництво будматеріалів	Харчова промислові сть	Легка промислові сть	Поліграфічн а промислові сть
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,34	-0,36	-0,44	-0,26	-0,27
Податкова заборгованість	-0,32	-0,36	-0,45	-0,30	-0,37
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,34	-0,33	-0,43	-0,25	-0,37
Запаси сировини	0,08	-0,12	0,22	0,10	-0,20
Очікувані зміни запасів сировини	0,22	-0,07	0,36	0,18	0,00
Запаси готової продукції	-0,26	-0,38	-0,31	-0,47	-0,60
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,28	-0,18	-0,39	-0,32	-0,33
Нові замовлення	0,12	-0,17	0,16	0,35	0,00
Очікувані зміни нових замовлень	0,36	0,13	0,47	0,38	0,25
Ціни на сировину та матеріали	0,36	0,23	0,38	0,49	0,23
Ціни на сировину та матеріали (очікування)	0,19	0,21	0,17	0,19	0,00
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни)	0,27	0,28	0,25	0,42	0,23
Ціни на готову продукцію (відпускні ціни), очікування	0,13	0,21	0,11	0,18	0,00
Кількість працівників	-0,06	-0,10	-0,04	-0,02	0,00
Очікувані зміни кількості працівників	0,00	-0,12	0,02	0,05	0,00
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,20	-0,15	-0,33	-0,25	-0,36
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,23	-0,22	-0,34	-0,22	-0,36
Кваліфіковані працівники	0,24	0,35	0,24	0,38	0,27
Некваліфіковані працівники	0,13	0,17	0,19	0,20	0,11
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,02	-0,21	0,08	-0,11	-0,08
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,33	0,17	0,46	0,24	0,36
Оцінка ділового середовища	-0,09	-0,20	-0,01	-0,20	-0,23
Очікувані зміни ділового середовища	0,33	0,23	0,48	0,22	0,42
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років	0,20	0,00	0,11	0,25	0,50
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року	0,34	0,28	0,41	0,34	0,54

Вплив війни

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	48%	57%	48%	42%	51%

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Зменшення попиту на продукцію/послуги	33%	47%	36%	27%	28%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	32%	34%	35%	32%	29%
Небезпечно працювати	32%	26%	26%	31%	45%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	31%	19%	35%	31%	34%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	28%	57%	28%	20%	27%

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	36%	39%	49%	76%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	12%	35%	51%	48%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	24%	22%	34%	52%
Небезпечно працювати	40%	17%	40%	8%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	36%	57%	31%	32%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	32%	26%	49%	16%

Основні проблеми, із якими зіштовхується бізнес під час війни, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Зростання цін на сировину/матеріали/товари	53%	48%	61%	38%
Зменшення попиту на продукцію/послуги	47%	32%	26%	31%
Брак робочої сили внаслідок призову та/або виїзду співробітників	43%	30%	28%	15%
Небезпечно працювати	30%	34%	24%	39%
Складнощі з перевезенням сировини/товарів територією України	33%	30%	43%	31%
Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням	33%	24%	30%	15%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Позитивно	8%	8%	4%	10%	11%
Нейтрально	57%	37%	53%	63%	66%
Негативно	16%	19%	25%	10%	12%
Не знають/Не відповіли	19%	36%	19%	17%	11%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Позитивно	4%	4%	9%	8%
Нейтрально	56%	78%	43%	44%
Негативно	16%	13%	46%	20%
Не знають/Не відповіли	24%	4%	3%	28%

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова промисловість	Легка промисловість	Поліграфічна промисловість
Позитивно	23%	6%	4%	15%
Нейтрально	47%	63%	59%	54%
Негативно	17%	11%	15%	23%
Не знають/Не відповіли	13%	20%	22%	8%

Забезпеченість замовленнями

Забезпеченість замовленнями, за розміром бізнесу

	Усі	Мікро-	Малі	Середні	Великі
Менше 1 місяця	8%	29%	9%	4%	4%
1 - 2 місяці	50%	53%	61%	46%	39%
3 - 5 місяців	25%	10%	24%	32%	24%
6 - 11 місяців	11%	8%	3%	12%	21%
12 місяців і більше	6%	0%	3%	7%	13%

Забезпеченість замовленнями, за сектором

	Виробництво металу та металообробка	Хімічна промисловість	Машинобудування	Деревообробна промисловість
Менше 1 місяця	19%	5%	7%	4%
1 - 2 місяці	38%	48%	45%	58%
3 - 5 місяців	14%	43%	29%	25%
6 - 11 місяців	29%	5%	19%	13%
12 місяців і більше	0%	0%	0%	0%

Забезпеченість замовленнями, за сектором (продовження)

	Виробництво будівельних матеріалів	Харчова проми- словість	Легка промисловість	Поліграфічна проми- словість
Менше 1 місяця	12%	9%	7%	0%
1 - 2 місяці	60%	50%	58%	46%
3 - 5 місяців	28%	28%	35%	46%
6 - 11 місяців	0%	9%	0%	8%
12 місяців і більше	0%	4%	0%	0%